

Skolundersökningen om brott 2021

Teknisk rapport

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Författare: Sofia Axell

Omslag: Maimi Parik

urn:nbn:se:bra-1071

© Brottsförebyggande rådet 2022

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Skolundersökningen om brott 2021

Teknisk rapport

Rapport 2022:6

Förord

Ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många av de brott som ungdomar begår, eller utsätts för, inte upptäcks och polisanmäls. Självdeklarationsundersökningar är därför en värdefull källa till kunskap, både om ungdomsbrottslighetens omfattning, karaktär och utveckling, och om ungdomars utsatthet för brott. Sverige är ett av få europeiska länder som regelbundet har möjlighet att beskriva detta på nationell nivå på annat sätt än genom kriminalstatistik.

Det övergripande syftet med Skolundersökningen om brott (SUB) är att beskriva hur vanligt det är att elever i årskurs 9 har utsatts för vissa typer av brott, samt hur vanligt det är att de deltagit i olika typer av brott eller andra riskbeteenden. Rapporten är av beskrivande karaktär och ger därför inte svar på bakomliggande faktorer till utsatthet för brott eller delaktighet i brott. Djupgående analyser eller förklaringar till resultat kan istället presenteras i olika fördjupningsstudier. Från och med 2019 ingår SUB i den officiella statistiken.

Syftet med denna tekniska rapport är att ge en mer utförlig beskrivning av undersökningens genomförande och innehåll. Målgrupp för den tekniska rapporten är läsare med specialintresse för de metodologiska aspekterna av undersökningen. Rapportens författare är Sofia Axell, utredare på Brå.

Brå vill rikta ett stort tack till alla rektorer och lärare som hjälpt oss att genomföra undersökningen, och självfallet också till alla elever som delgett oss sina erfarenheter.

Stockholm i oktober 2022

Mattias Larsson
Generaldirektör

Thomas Hvitfeldt
Enhetschef

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Undersökningens utformning och genomförande	7
Population och urval	7
Datainsamling.....	12
Vikter	13
Frågeinnehåll	14
Resultatredovisning	18
Tillförlitlighet.....	20
Urvalsfel	20
Bortfallsfel.....	21
Täckningsfel.....	26
Bearbetning	26
Mätfel.....	28
Sammanfattande bedömning av tolkningsutrymmet.....	31
Jämförbarhet	32
Tillgänglighet	33
Referenser	34
Bilageförteckning	36
Bilaga 1 Inledande brev.....	37
Bilaga 2 Instruktionsbrev.....	40
Bilaga 3 Missivbrev och frågeformulär	42
Bilaga 4 Variabellista.....	64
Bilaga 5 Internt bortfall.....	71
Bilaga 6 Kvalitetsdeklaration SUB 2021.....	76

Inledning

Skolundersökningen om brott (SUB) bygger på självdeklarerad utsatthet för brott, och delaktighet i brott, bland elever i årskurs 9. Det övergripande syftet med undersökningen är att studera utvecklingen av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott över tid bland elever i årskurs 9. De brottstyper som huvudsakligen undersöks vad gäller utsatthet är stöld, misshandel, hot, rån och sexualbrott. Till dem som uppgett utsatthet ställs följdfrågor om den senaste händelsen. Vad gäller delaktighet i brott undersöks i huvudsak stöld, våld (inkluderar både misshandel och rån), skadegörelse och narkotikabrott. Utöver frågor om brott, ställs också frågor om relationen till föräldrarna och kompisarna, fritidsintressen samt inställning till olika påståenden.

Skolundersökningen om brott har genomförts sedan 1995. Undersökningen initierades vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet (Ring 1999), och har sedan 1999 genomförts på Brå. Sedan 2016 är det inskrivet i Brås instruktion att undersökningen ska göras minst vart tredje år, och från och med 2019 ingår SUB i den officiella statistiken, vilket omfattar årets rapport. Denna rapport beskriver hur den senaste undersökningen (SUB 2021) genomförts. För jämförelser med tidigare års undersökningar hänvisas till respektive års tekniska rapport.

Nedan följer en sammanfattande beskrivning av undersökningen.

SUB 2021	
Population	Elever i årskurs 9 vid kommunala och fristående skolor i Sverige.
Frågeområden	Utsatthet för brott, delaktighet i brott och andra riskbeteenden, attityder till brott, relation till familj och kompisar, fritidsintressen med mera.
Periodicitet	Undersökningen genomfördes vartannat år under perioden 1995–2005, och därefter vart tredje år fram till 2011. Därefter har datainsamlingen skett 2015, 2017, 2019 och 2021.
Urvalsram	1 546 skolenheter från SCB:s skolregister.
Urvalsstorlek	402 skolor.
Antal medverkande elever (n):	5 050 elever.
Datainsamlingsmetod	Anonyma enkäter distribuerade av lärare under lektionstid.
Datainsamlingsperiod	Oktober 2021 – januari 2022.

Undersökningens utformning och genomförande

Population och urval

I populationen ingår elever som är inskrivna vid kommunala och fristående skolor som enligt SCB:s skolregister bedriver undervisning i årskurs 9. År 2021 gick 84 procent av grundskoleeleverna i skolor med kommunala huvudmän, medan resterande 16 procent gick i skolor med enskilda huvudmän (friskolor).

Särskolor, specialsolor och skolor med färre än fem elever i årskurs 9 ingår inte i urvalet. Endast klasser där eleverna själva kan fylla i enkäten inkluderas i urvalet.¹ Detta medför att urvalet inte omfattar klasser med elever som kan antas ha svårigheter att förstå enkäten, exempelvis på grund av vissa typer av funktionsvariationer eller språkhinder.

Det finns inget centralt register över inskrivna elever, men det finns register över skolor. För att underlätta datainsamlingen både praktiskt och ekonomiskt görs undersökningen i kluster av elever, det vill säga samtliga elever i de utvalda klasserna.

Urvalsramen är således skolor, och den består av 1 546 skolor totalt. Det motsvarar en elevpopulation på totalt 113 409 elever. Utifrån 1 546 skolor gjordes två urval – först stratifierat på skolnivå, och därefter på klassnivå.

Urval

Inför urvalet skapades sex stratum bestående av sex större geografiska indelningar utifrån län. Detta för att säkerställa att skolor från hela landet kommer med i urvalet. Valet att inte stratifiera utifrån län beror på att antalet skolor i vissa län är relativt litet, vilket innebär att vissa skolor riskerar att upprepat ingå i urvalet till undersökningen flera år i rad. Antalet stora respektive små skolor (gällande elevantal) kan också skilja sig åt mellan större och mindre län, vilket dels kan påverka jämförbarheten mellan olika stratum, men också påverka vilka analyser som är möjliga att genomföra.

Om urvalsramen i ett visst län omfattar många små skolor kan det i

¹ Detta bedöms av rektorerna på de medverkande skolorna i samband med det första steget i urvalsprocessen (läs mer om urvalsprocessen nedan).

slutändan innebära att antalet elever som svarat på enkäten är för litet i respektive stratum.

De geografiska indelningar som används framgår i tabell 2. Stratum 1, 2 och 3 utgörs av vardera ett av de tre storstadslänen, medan resterande tre stratum (nummer 4–6) består av mellan fyra och åtta län. Länsindelningen baseras på den stratifiering som tillämpades av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) i dess undersökning om skolelevers drogvanor mellan 2001 och 2017.

Tabell 1. Antal skolor i population och urval fördelat på stratum, SUB 2021.

Stratum	Namn	Population	Bruttourval
1	Stockholm	373	67
2	Västra Götaland	216	67
3	Skåne	236	67
4	Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Blekinge, Halland	210	67
5	Uppsala, Södermanland, Östergötland, Värmland, Örebro, Västmanland, Dalarna, Gävleborg	351	67
6	Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten	160	67
Totalt		1 546	402

Urval på skolnivå

Som första steg i urvalsprocessen gjordes ett stratifierat Pareto nps-urval av 67 skolor per stratum, totalt 402 skolor i hela landet. Valet att inkludera 402 skolor baseras dels på tillämpningen av urvalsram som görs i andra liknande undersökningar, dels utifrån de lärdomar som drogs av datainsamlingen 2015. Inför metodbytet i SUB 2015 gjordes en kunskapsöversikt över storleken på urvalsramen som används i andra undersökningar där urvalet baseras på skolor.² Utifrån detta beslutades det att ett urval på 300 skolor var rimligt till Skolundersökningen om brott. Även om bortfallet som förväntat var tydligt högre med den nya metoden (nästan 30 procent 2015 jämfört med 0–10 procent under perioden 1995–

² Se exempelvis Skolelevers drogvanor av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) eller Skolbarns hälsovanor i Sverige av Folkhälsomyndigheten.

2011) justerades urvalsramen till 400 elever till SUB 2017 för att garantera att antalet elever skulle förbli tillräckligt även om bortfallet skulle öka med tiden. För att antalet skolor skulle bli lika stort i respektive stratum (67 skolor per stratum) fastställdes urvalsramen till totalt 402 skolor.

I Skolundersökningen om brott har inte alla skolor samma sannolikhet att komma med i urvalet, utan sannolikheten är proportionell mot skolans elevantal i årskurs åtta.³ Det innebär att ju fler elever en skola har, desto större är sannolikheten att skolan kommer med i urvalet. Med denna metod undviker man överrepresentation av skolor med få elever i årskurs 9, och urvalet blir därmed mer representativt. Elevantalet hämtades från den senaste elevinsamlingen som SCB gjort, som görs varje år på uppdrag av Skolverket.

För 15 av de 1 546 skolorna i urvalsramen saknades elevuppgifter. I första hand imputerades antalet elever i årskurs åtta i oktober 2020 med antalet elever i årskurs 9 i oktober 2020. I andra hand imputerades antalet elever i årskurs 8 i oktober 2020 med medianvärdet för antalet elever i årskurs åtta i oktober 2020, grupperat efter stratum och skolenhetens ägandeform.

De 402 skolor som valts ut för att ingå i Skolundersökningen 2021 (se tabell 2a) fick e-post med information om undersökningen och förfrågan om att medverka. Rektorererna ombads även att fylla i en webbenkät med information om antalet klasser i årskurs 9, klassbeteckning och elevantal i respektive klass. När rektorererna besvarade webbenkäten innebar det att de tackat ja till att medverka i undersökningen.

Anledningen till att en webbenkät användes är att SCB:s skolregister, som har uppgifter om vilka skolor som har årskurs 9, saknar uppgifter om hur många klasser skolorna har, liksom antalet elever i dessa klasser. Uppgifterna var därför nödvändiga att samla in för att kunna genomföra urvalet på klassnivå.

De skolor som inte tillhörde undersökningens målpopulation räknades som övertäckning. Det innefattade en skola som inte hade någon klass i årskurs 9 (trots att det skulle finnas enligt SCB:s skolregister). Detta gav en slutgiltig urvalsstorlek på 401 skolor. Av dessa var det totalt 295 skolor som besvarade webbenkäten, vilket på skolnivå ger en svarsfrekvens på 73,6 procent

³ Elevantalet hämtades från den senaste elevinsamlingen som SCB gjort, som görs varje år på uppdrag av Skolverket. I detta fall gjordes den senaste elevinsamlingen i oktober 2020, när eleverna gick i årskurs åtta.

(tabell 2b). De skolor som inte svarade i det första urvalet fick totalt fyra påminnelser, två via postbrev och två via e-post.

Tabell 2a. Urvalsram och urval i SUB 2021. Antal skolor.

	Skolor
	Antal
Urvalsram	1 546
SUB 2021	402
därav	
övertäckning (skolor som saknade årskurs nio)	1

Tabell 2b. Urval och bortfall i SUB 2021. Antal och andel (%) skolor och elever.

		Skolor		Elever	
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Urval 1	Förfrågan om att delta	401	100,0		
	därav				
	<i>medverkat</i>	295	73,6		
	<i>bortfall</i>	106	26,4		
Urval 2	Genomförande av enkät (en klass per skola)	295	100,0		
	därav				
	<i>medverkat</i>	248	84,1		
	<i>bortfall</i>	47	15,9		
	Elever i medverkande klasser	248		6 255	100,0
	därav				
	<i>medverkat</i>			5 050	80,7
<i>bortfall</i>			1 205	19,3	

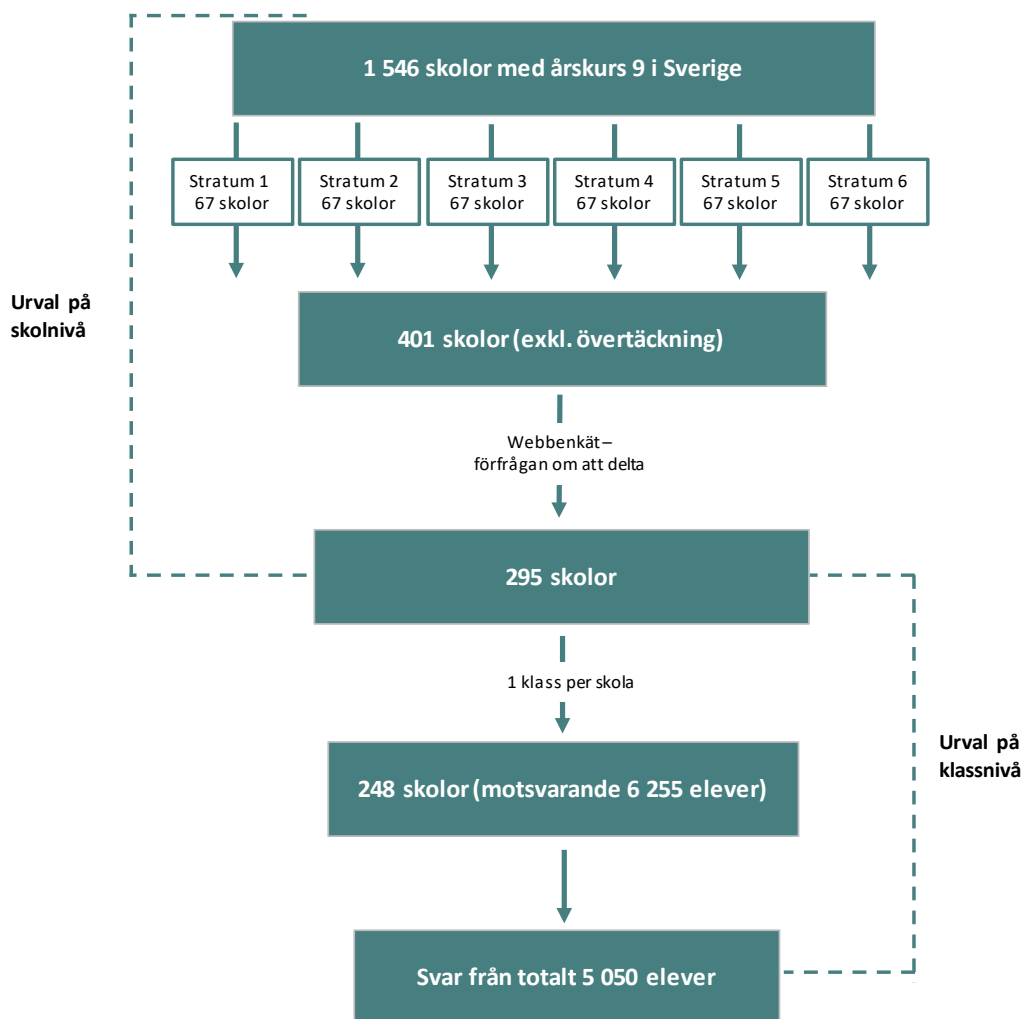
Urval på klassnivå

Under steg två i urvalet drogs slumpmässigt en niondeklass per skolenhet med Pareto π ps-urval. Som storleksmått användes elevantal per klass. Det gjordes endast för de 295 skolor som i första urvalet tackat ja till att medverka och lämnat information om klasser och elevantal. I det sista steget gjordes inget urval, utan alla elever i de utvalda klasserna ingick i undersökningen.

Av de 295 skolor (motsvarande 7 493 elever) som i det första urvalet godkände att medverka var det 47 skolor som inte hade skickat in några svar när insamlingen avslutades den 26 januari 2022. Totalt har alltså 248 skolor

medverkat i SUB 2021, vilket innebär att 6 255 elever i årskurs 9 fått möjligheten att besvara enkäten. Antalet elever som slutligen deltagit i undersökningen är 5 050 elever, vilket ger en svarsfrekvens på 80,7 procent på elevnivå (tabell 2b och figur 1).

Figur 1. Urvalsförfarande i SUB 2021.

Datainsamling

Varje skola som tackat ja till att delta fick information via e-post om vilken klass som valts ut samt instruktioner om hur datainsamlingen skulle gå till.⁴ Till dessa skolor postades lådor med pappersenkäter, svarskuvert och instruktionsbrev till lärarna. Samtliga elever i den klass som valts ut fick möjlighet att besvara enkäten. Lärarna ombads också fylla i en klassrapport med datum för ifyllande av enkäterna, antal elever i klassen och antal svarande elever. Detta för att få en uppfattning om bortfallet på elevnivå. Skolorna fick två påminnelser via postbrev och två via telefon.

Förutom på svenska fanns enkäten tillgänglig på engelska och arabiska. De lärare som bedömde att en eller flera elever hade behov av enkäten på något av dessa språk, kunde själva ladda ner de översatta enkäterna från Brås webbplats. De översatta enkäter som fyllts i skickades in till SCB tillsammans med övriga enkäter. SCB överförde därefter svaren från de översatta enkäterna till enkäter på svenska, som sedan skannades in tillsammans med övriga enkäter. Det inkom enbart en enkät på engelska.

Behovet av enkäter på engelska och arabiska är förhållandevis litet i Skolundersökningen om brott. Enstaka förfrågningar om andra språk har inkommit, men inte i en utsträckning som motiverar den resurssättning som krävs för översättning och manuell hantering (överföring av svar till svenska enkäter). Valet av översatta språk diskuteras dock löpande utifrån behov, och det är därmed inte uteslutet att andra språk kan komma att inkluderas i framtiden.

Det fanns även möjlighet för lärarna att via Brås webbplats ladda ner en digitalt uppläst version av den svenska enkäten, för elever med läs- och skrivsvårigheter. Svaren måste dock fyllas i på en tryckt pappersenkät, även för dessa elever.

Skolorna ombads se till att frånvarande elever fick möjlighet att besvara enkäten vid ett senare tillfälle. Därefter skickade skolorna tillbaka enkäterna till SCB, i samma låda som de kommit i. Datainsamlingen avslutades 26 januari 2022.

⁴ Se bilagorna 1 och 2.

Vikter

För att materialet i möjligaste mån ska vara representativt för landets elever i årskurs 9, används så kallade vikter. Vikterna kompenserar för bortfallsfel, urvalsfel (se kapitlet Resultatens tillförlitlighet och jämförbarhet) och för de översamplings som gjorts i undersökningens urval. Syftet med detta är att resultaten ska vara representativa för hela populationen (elever i årskurs 9) och inte bara för dem som deltagit i undersökningen.

Principen är att de elever i datamaterialet som tillhör grupper som är under-representerade i undersökningen får en tyngre vikt, medan det motsatta gäller för grupper som är över-representerade. Exempelvis varierar svarsfrekvensen mellan skolor inom olika landsdelar (stratum), och för att kompensera för detta får eleverna i landsdelar med lägre svarsfrekvens en tyngre vikt.

Materialet bör inte analyseras utan användning av vikter, eftersom resultaten då inte kan generaliseras till landets elever i årskurs 9. I huvudrapporten redovisas samtliga resultat med vikter.

Beskrivning av vikter

Kalibreringsvikten har räknats ut av SCB (från ett egenutvecklat SAS-makro) och består dels av en så kallad designvikt, dels av en kalibrering.

Designvikten kompenserar för de justeringar som gjorts i urvalet (till exempel indelning av stratum, se avsnittet Population och urval) och konstrueras genom att de översamlade gruppernas svar viktas ner procentuellt lika mycket som urvalet för dessa grupper utökades vid översamlingen. Exempelvis var urvalet lika stort i samtliga sex landsdelar oavsett hur många skolor som dessa innefattade, vilket innebär att antalet skolor i vissa landsdelar översamlats. För att resultaten ska vara representativa för varje landsdel, och därmed för elever i årskurs 9 i hela landet, justeras detta genom designvikten.

Kalibreringen justerar bortfallsfel och urvalsfel, genom att jämföra hur den grupp som deltagit i undersökningen ser ut befolkningsmässigt i förhållande till samtliga elever i årskurs 9 i Sverige. Detta görs genom att ett antal registervariabler analyseras. Beroende på hur deras fördelning i undersökningsmaterialet skiljer sig från fördelningen av samma variabler i populationen, avgörs det om de är effektiva så kallade hjälpvariabler. I korthet kan man säga att information om hur olika grupper (till exempel tjejer respektive killar) fördelar sig i undersökningen i jämförelse med

populationen är värdefull för kalibreringen av vikter när stora skillnader i svarsandelar observeras mellan dessa grupper.

Ett urval som vore fullständigt representativt för samtliga elever i årskurs 9 i Sverige och en datainsamling med 100 procents svarsfrekvens skulle innebära att några sådana skillnader inte kan observeras. Kalibreringsvikten viktar alltså upp grupper som av urvalsskäl eller bortfallsskäl är underrepresenterade i undersökningsmaterialet. Materialet motsvarar på detta sätt i större utsträckning fördelningen bland samtliga elever i årskurs 9 i Sverige. Efter SCB:s analys av ett antal potentiella hjälpvariabler har följande variabler identifierats som effektiva, och använts vid konstruktionen av kalibreringsvikten:

- stratum (landsdelar).
- typ av huvudman (om skolan drivs av kommunen eller av en privat aktör).
- antal elever i årskurs 8 på skolenheten.

För en teoretisk beskrivning av kalibrering av vikter, se exempelvis Lundström och Särndal (2001).

Frågeinnehåll

Nedan beskrivs frågeformulärets olika avsnitt, under de rubriker som används i frågeformuläret. För ytterligare information om de frågor som ställs i undersökningen, se det kompletta frågeformuläret i bilaga 3. I bilaga 4 återfinns även en variabelförteckning där det framgår vilka frågor som ingår i undersökningen.

De frågor som ställs i Skolundersökningen om brott utformades ursprungligen efter viss förebild av frågor som använts i ett internationellt projekt med självdeklarationsundersökningar i olika länder (Junger-Tas m.fl. 1994). Inför 2015 års undersökning reviderades dock frågeformuläret för att göra det mer relevant och anpassa det för framtida undersökningar. Se Brå 2016a och 2016b för mer information om förändringarna.

A. Frågor om eleven och elevens familj

Enkäten inleds med frågor om elevens bakgrund, såsom kön, födelseland (i Sverige eller utomlands), om föräldrarna är födda i Sverige eller utomlands,

föräldrarnas utbildning och sysselsättning, familjens ekonomiska situation samt vilken typ av bostad de bor i.

B. Frågor om utsatthet för brott

Enkätens andra del innehåller frågor om utsatthet för flera olika typer av brott: stöld, misshandel, hot, rån, sexualbrott. För misshandel och sexualbrott ställs två frågor per brottstyp, för att fånga upp både mindre grova och grövre händelser. Svartalternativen är *Nej, Ja, 1 gång* och *Ja, 2 gånger eller fler*, och det ställs även en uppföljningsfråga om huruvida den senaste händelsen har blivit polisanmäld. De elever som uppger att de blivit utsatta för misshandel, hot, rån eller sexualbrott får dessutom en uppföljningsfråga om var händelsen inträffade.

Dessutom ställs det frågor om utsatthet för kränkningar via internet med svartalternativen *Nej, Ja, 1 gång* och *Ja, 2 gånger eller fler* samt frågor om utsatthet för hatbrott⁵ med svartalternativen *Nej, aldrig, Ja, någon gång, Ja, flera gånger, Ja, ofta* och *Vet inte*.

Referensperioden för samtliga frågor är de senaste tolv månaderna.

Frågorna om misshandel, hot, rån och sexualbrott är utformade med hjälp av konkreta exempel på sådana gärningar (till exempel ”Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska/sjuksyster, läkare eller tandläkare?”). Detta sätt att formulera frågor anses vara lämpligast när man ställer känsliga frågor (Straus m.fl. 1996). Det blir kanske ännu viktigare när undersökningen riktar sig till ungdomar, som kan ha svårt att förstå mer abstrakta formuleringar, även om sådana anses korrekta rent juridiskt.

C. Frågor om delaktighet i brott och andra riskbeteenden

I den tredje delen av enkäten ställs frågor om hur ofta eleven deltagit i brott och andra riskbeteenden under de senaste tolv månaderna. Frågorna täcker in en mängd olika brottsliga handlingar, såsom stöld, våld och skadegörelse. Därutöver ingår frågor om andra riskbeteenden, till exempel skolk och alkoholkonsumtion. Till varje fråga ges sex möjliga svartalternativ: *Ingen*

⁵ Frågorna som rör hatbrott redovisas i en separat publikation från Brå (2020b).

gång, 1–2 gånger, 3–5 gånger, 6–10 gånger, 11–20 gånger samt Mer än 20 gånger.

Denna del av enkäten avslutas med en fråga om huruvida eleven någonsin åkt fast för något brott som han eller hon begått. De elever som svarar ja på denna fråga får då även två uppföljningsfrågor, om vid vilken ålder de åkte fast första gången, samt om de fått delta i något samtal eller program inom socialtjänsten med anledning av detta.

D. Frågor om tobak, alkohol och droger

Enkätens fjärde avsnitt omfattar frågor om tobaksvanor samt bruk av alkohol och olika former av droger.

För frågorna om alkohol och droger är referensperioden de senaste tolv månaderna, och svarsalternativen är *Ingen gång, 1–2 gånger, 3–5 gånger, 6–10 gånger, 11–20 gånger samt Mer än 20 gånger.*

Frågan om rökning och snusning avser användande flera gånger i veckan, och kan besvaras med *Nej, varken röker eller snusar, Ja, jag röker* och *Ja, jag snusar.*

E. Frågor om kompisarnas brottslighet

Ett kort femte avsnitt behandlar frågor om brottslighet bland elevens kompisar. Här finns dels en fråga om hur många av kompisarna som begått brott (som eleven vet om), dels frågor om huruvida eleven vet om någon av kompisarna begått olika typer av brott. I detta avsnitt anges inte någon specifik referensperiod.

F. Frågor om relationen till föräldrarna

I den sjätte delen av enkäten finns frågor om elevens relation till sina föräldrar. Det handlar bland annat om hur bra eleven kommer överens med sina föräldrar, om eleven upplever sig kunna prata om problem med dem och om de brukar göra trevliga saker tillsammans. Avsnittet handlar också om huruvida föräldrarna brukar veta var eleven är och vilka eleven träffar om han eller hon går ut på kvällen, samt om hur föräldrarna skulle reagera om eleven skolkade ett par dagar. I detta avsnitt anges inte någon specifik referensperiod.

G. Frågor om skolan

Detta sjunde avsnitt inkluderar frågor som berör om eleven vid svarstillfället trivs i sin skola, om eleven sett mobbning på sin skola, om eleven tycker att läraren är bra samt om det är viktigt att få bra betyg. Utöver detta ställs frågan om eleven, under de senaste tolv månaderna, känt oro för att utsättas för brott i skolan. Eleven får också uppge sina betyg under föregående termin.

H. Frågor om fritid och kompisar

Enkätens åttonde del berör vad eleverna brukar göra på fritiden, huruvida de har något extrajobb, hur ofta de träffar kompisar och hur relationen till kompisarna ser ut (till exempel om de upplever sig kunna lita på kompisarna). I denna del finns också frågor som rör acceptans för olika typer av beteenden, där eleverna inledningsvis får ta ställning till vad de skulle tycka om kompisarna blev fulla, skolkade, stal något i en affär, provade hasch, stal en bil, slog ner en person som sagt något förolämpande, eller gjorde en större graffitimålning utan tillstånd. Därefter får eleven ta ställning till om kompisarna skulle vara okej med att eleven själv gjorde motsvarande handlingar.

Utöver relationen till kompisarna får eleven också frågor om eventuell utsatthet för mobbning samt om eleven själv mobbat andra.

I detta avsnitt anges inte någon specifik referensperiod.

I. Frågor om hur eleven mår och är som person

Detta avsnitt innehåller en rad påståenden att ta ställning till, om hur eleven mår och hur eleven är som person. Svartalternativen är *Stämmer inte alls*, *Stämmer ganska dåligt*, *Varken stämmer eller inte stämmer*, *Stämmer ganska bra* samt *Stämmer helt*. Utöver dessa påståenden finns även frågor om huruvida eleven under de senaste tolv månaderna har påverkats till att agera på något visst sätt av rädsla för att bli utsatt för hot, trakasserier, våld eller något annat brott.

J. Frågor om hur eleven tycker och känner inför vissa saker

Även det tionde och sista avsnittet inkluderar ett flertal påståenden där eleverna ska ta ställning till hur de skulle agera i vissa situationer (till exempel att de hittar en plånbok med pengar i). De får också ta ställning till vissa påståenden som rör deras förtroende för polisen. Svartalternativen till

påståendena är *Stämmer inte alls*, *Stämmer ganska dåligt*, *Varken stämmer eller inte stämmer*, *Stämmer ganska bra* samt *Stämmer helt*.

Slutligen får de ta ställning till hur fel de anser det vara att begå vissa brott, med svarsalternativen *Inte fel alls*, *Knappast fel*, *Tveksam*, *Fel* och *Mycket fel*.

I detta avsnitt anges inte någon specifik referensperiod.

Resultatredovisning

I huvudrapporten redovisas resultaten i text, figurer och tabeller. Andelarna i tabellerna summerar inte alltid till 100 procent på grund av avrundningar. Andelar under 5 procent redovisas i texten med en decimal, medan andelar på 5 procent eller mer avrundas till närmaste heltal. I tabeller redovisas samtliga resultat med en decimal.

När värdet 0 förekommer i en tabell innebär det att procenttalet har avrundats till 0, det vill säga att svarsalternativet har angetts av minst en svarande men av mindre än 0,05 procent i respektive redovisningsenhet. I de fall ingen elev angett ett svarsalternativ anges detta med ett streck (-) i tabellen.

Resultaten om utsatthet för brott respektive delaktighet i brott skiljer sig åt gällande vilka brottstyper som redovisas. I kapitlet om utsatthet presenteras exempelvis utsattheten för misshandel och utsattheten för rån i separata avsnitt. I kapitlet om delaktighet i brott redovisas dessa brottstyper i stället tillsammans, i ett avsnitt som handlar om våld. Detta avsnitt om våld omfattar dessutom flera frågor om delaktighet i misshandel, exempelvis om den utsatta var en familjemedlem eller ej, eller om eleven någon gång skadat någon med ett vapen.

Redovisningsgrupper

Den främsta redovisningsgruppen i denna rapport är kön, för att åskådliggöra skillnader mellan tjejers och killars utsatthet för brott och delaktighet i brott. I analyserna som är uppdelade på tjejer och killar ingår inte de 2,1 procent av eleverna (103 individer) som angivit svarsalternativet *Annan könstillhörighet* på den inledande frågan om elevens kön. Vid tidigare mätpunkter har antalet varit för lågt (under 100) för att kunna särredovisas. Denna omgång utgjordes gruppen av 103 elever. Det görs dock fortfarande

ingen särredovisning, dels eftersom uppgifternas kvalitet är svårbedömd, och dels för att rapportens huvudfokus är utveckling över tid. Dessa elever är dock inkluderade i redovisningen av det totala antalet elever. Principen om minst 100 tillämpas generellt i rapporten, vilket innebär att en del resultat enbart kan redovisas på det totala antalet elever och inte uppdelat på kön.

Resultaten redovisas även utifrån svensk eller utländsk bakgrund, bostadstyp, om föräldrarna är skilda eller separerade eller ej, föräldrarnas utbildning, föräldrarnas sysselsättning samt familjens ekonomiska resurser. I tabell 2 i huvudrapporten (Brå 2022) redovisas det totala antalet individer som medverkat i undersökningen, liksom andelen medverkande elever inom respektive redovisningsgrupp.

Samtliga uppgifter om ovan nämnda redovisningsgrupper inhämtas genom enkätfrågor som eleverna får besvara. Utöver detta samlar SCB in uppgifter om skolans huvudman (privat eller kommunal skola), kommun och län från skolenhetsregistret (avseende augusti 2021). Uppgifter om huvudman och län tillämpas som hjälpvariabler i uträkningen av kalibreringsvikt (se avsnittet Vikter).

Tillförlitlighet

Frågeundersökningar har vissa begränsningar, både vad gäller resultatens tillförlitlighet och vilka tolkningar som är möjliga att göra utifrån det insamlade materialet. De felkällor som är aktuella vid denna typ av urvalsundersökning är täckningsfel, bortfallsfel, urvalsfel, mätfel och bearbetningsfel. Samtliga faktorer beskrivs nedan och har betydelse för skattningarna av utsatthet och delaktighet i brott för specifika år. Det ska däremot tilläggas att en del mätfel anses mer eller mindre konstanta över tid (exempelvis att känsliga brott underrapporteras eller att det kan vara svårt att minnas när i tiden en händelse har inträffat). Skolundersökningen om brott lämpar sig därför bäst för att studera utvecklingen över tid, och exakta nivåer och andelar bör tolkas med viss försiktighet.

Vid tolkning av resultaten är det också viktigt att beakta att en och samma händelse kan ha rapporterats under olika typer av brott. Det gäller exempelvis utsatthet för sexualbrott som också innehållit inslag av hot, eller rån som också innehållit inslag av misshandel. I dessa fall förekommer en och samma elev som utsatt under flera olika brottstyper.

Urvalsfel

Urvalsfel uppkommer i en undersökning när man studerar enbart ett urval av populationen (urvalsundersökning), i stället för hela populationen (totalundersökning). De vikter som används i Skolundersökningen om brott justerar till viss del urvalsfelet, genom att vikta upp de grupper som på grund av urvalet blir underrepresenterade i undersökningsmaterialet. Med hjälp av vikterna ökar precisionen i skattningarna. Detta sker dock mot bakgrund av de variabler som är kända i populationen och som valts ut som hjälpvariabler, varför en komplett justering av urvalsfelet inte är möjlig att göra.

Trots vikter går det i en urvalsundersökning aldrig att få exakta skattningar. Dessutom blir skattningarna generellt mer osäkra ju färre svarande som resultaten baseras på. Vid tolkning av resultaten i Skolundersökningen om brott är det därför viktigt att komma ihåg att exakta nivåer och andelar bör tolkas med viss försiktighet, framför allt då resultaten bryts ner i mindre grupper (exempelvis indelningar efter olika bakgrundsfaktorer).

Metoden för undersökningen är ett flerstegsurval, där det i steg två görs klusterurval, vilket kan ge upphov till en klustringseffekt som kan ge en sämre precision. Det innebär att undersökningsenheterna inom ett kluster är mer lika varandra än i populationen i stort. Klustringseffekten i Skolundersökningen om brott kan således innebära att elever i en och samma klass har mer gemensamt med varandra än elever från olika klasser.

Bortfallsfel

Generellt har frågeundersökningar alltid ett visst internt och externt bortfall. I syfte att kompensera för att urvalet inte är proportionerligt, samt för att minska det externa bortfallets eventuella snedvridande effekt, har ett viktningsförfarande som utformats av SCB använts vid resultatsammanställningen. Trots detta medför bortfallet en osäkerhet i skattningarna. Läs mer om detta i avsnittet Vikter.

Externt bortfall

I Skolundersökningen om brott kan det externa bortfallet delas upp i två kategorier: på skolnivå och på elevnivå.

Bortfall på skolnivå

Bortfall på skolnivå inkluderar de skolor som fallit bort redan i det första urvalet på grund av att de svarat att de inte vill delta, eller inte svarat alls, (26,4 procent av skolorna) och de skolor som meddelat att de ska medverka, men som sedan trots detta inte medverkat (15,9 procent). Det totala bortfallet på skolnivå är 38,2 procent. Bortfallet i det första urvalet är något större än i 2019 års undersökning (då det var 22,5 procent) men tydligt mindre än i 2017 års undersökning (då det var 43,8 procent). Bortfallet i undersökningen 2015 var på ungefär samma nivå som 2021 (27,6 procent). Det kan det noteras att urvalet 2017, 2019 och 2021 bestod av 402 skolor, medan urvalet 2015 bestod av 300 skolor.⁶

⁶Antalet skolor och elever som deltog i undersökningen 2017 var nästan lika stort som antalet som deltog 2015, trots att bortfallet 2017 var betydligt större. I Skolundersökningen 2017 svarade 222 skolor, medan 231 skolor svarade 2015. Det slutliga antalet medverkande elever för respektive år är 4 268 (2017) respektive 4 659 (2015).

Observera att siffrorna ovan om det totala bortfallet på skolnivå har korrigerats 20221222 med anledning av ett tidigare fel.⁷

De medverkande skolorna har en god geografisk spridning över landet. Andelen svarande skolor skiljer sig mellan de olika landsdelarna (stratum), men det går inte att se något tecken på systematiska samband mellan medverkan och landsdel (se tabell 3). Störst andel svarande uppgick till 80,7 procent, och lägst andel svarande uppgick till 64,5 procent. Antalet skolor som deltagit i undersökningen varierade mellan som lägst 43 skolor och som högst 53 skolor.

Tabell 3. Andel (%) svarande skolor i SUB 2021, fördelat på stratum.

		Skolor		Elever	
		Andel	Antal	Andel	Antal
Stratum	Namn				
1	Stockholm	80,7	52	67,9	928
2	Västra Götaland	79,0	53	66,2	892
3	Skåne	64,5	43	71,7	808
4	Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Blekinge, Halland	65,9	44	67,1	748
5	Uppsala, Södermanland, Östergötland, Värmland, Örebro, Västmanland, Dalarna, Gävleborg	74,8	50	66,8	828
6	Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten	76,7	53	66,2	846

Det är inga markanta skillnader i svarsfrekvens sett till elevantal. Svarsandelen är marginellt högre bland skolor med färre än 60 elever i årskurs 9 (74,7–74,5 procent) än bland skolor med 60 elever eller fler (73,6–73,7 procent, se tabell 4).

Svarsfrekvensen var på ungefär samma nivå i kommunala skolor som i skolor med en enskild huvudman (74,2 respektive 73,5 procent).

⁷ I den tekniska rapporten till SUB 2019 (Brå-rapport 2020:12) förekom samma fel. Motsvarande siffra för bortfallet på skolnivå ska där vara 30,5 procent.

Tabell 4. Andel (%) svarande i SUB 2021, fördelat på typ av huvudman och antal elever i årskurs 8 på skolan.

	Svarsandel	Svarsandel
	Skolor	Elever
Typ av huvudman		
Kommunal	74,2	68,6
Enskild (friskola)	73,5	63,1
Elevantal på skolan		
5–29	74,7	56,1
30–59	74,5	69,1
60–89	73,7	62,9
90–	73,6	69,9

Bortfall på elevnivå

Bortfall på elevnivå kan röra sig om elever som är frånvarande under datainsamlingen, eller, i vissa fall, elever med bristande språkkunskaper i de språk som enkäten finns tillgänglig på. Någon specifik information om anledningen till bortfall samlades inte in i klassrapporten.

På elevnivå beräknas bortfallet på de elever som fått möjligheten att delta i undersökningen men som av olika anledningar inte besvarat enkäten. Totalt utgör dessa elever 19,3 procent i SUB 2021. Det är en något högre andel än i SUB 2019, då motsvarande siffra var 15,3 procent, men en betydligt lägre andel än 2017, då motsvarande siffra var 31,4 procent. I SUB 2015 var bortfallet på elevnivå 13,4 procent. Det är däremot vanligt att bortfallet i självdeklarationsundersökningar bland elever varierar mellan 10 och 30 procent (se till exempel CAN 2021 och Stockholms stad 2016).

Andelen svarande elever varierar mellan de sex olika landsdelarna (stratumen), med mellan 66,2 procent och 71,7 procent. Intressant är att andelen svarande elever är störst (71,7 procent) i den landsdel där andelen svarande på skolnivå är lägst (64,5 procent, se tabell 3). Det är inte några kraftiga skillnader i antalet svarande elever (mellan 748 och 928 svarande) trots att bortfallet varierar något.

Den högsta svarsfrekvensen (69,9 respektive 69,2 procent) uppmättes dels i de skolor som hade 90 elever eller fler i årskurs 9, dels i de skolor som hade mellan 30–59 elever i årskurs 9 (se tabell 4).

Svarsfrekvensen i kommunala skolor jämfört med skolor med en enskild huvudman är 68,6 respektive 63,1 procent (tabell 4). Totalt sett går 83,0 procent av de medverkande eleverna i en skola med en kommunal huvudman, medan 17 procent går i en skola med en enskild huvudman. Denna fördelning är snarlik fördelningen i den förra undersökningen. Detta stämmer också mycket väl överens med hur det ser ut på nationell nivå i Sverige; totalt sett går ungefär 84 procent av eleverna i grundskolan i skolor med kommunala huvudmän, medan resterande 16 procent går i skolor med enskilda huvudmän.

Problem med undersökningar som genomförs i skola

En grundläggande och återkommande fråga vid användning av data från frågeundersökningar är hur stor inverkan bortfallet har på resultaten. När det handlar om urval på skolnivå finns det en risk för att man missar att fånga upp elever som är mycket frånvarande från skolan. Det har hävdats att dessa ungdomar tenderar att begå fler brott än de som går i skolan (se till exempel Shannon 2006, Hagan och McCarthy 1997 och Cernkovich m.fl. 1985).

Visserligen är det ett rimligt antagande att de elever i bortfallet som är frånvarande på grund av skolk kan vara mer brottsbelastade än de som inte skolkar. Samtidigt kan man inte utgå från att samtliga elever som är frånvarande skolkar; vissa elever kan exempelvis vara frånvarande på grund av sjukdom. I SUB ombeds skolorna att ge frånvarande elever möjlighet att besvara enkäten vid ett senare tillfälle.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), som årligen genomför en undersökning av skolelevers drogvanor, har efterfrågat skälen till att elever varit frånvarande från skolan vid undersökningstillfället. Undersökningen visar att de elever som skolkar utgör en minoritet av de frånvarande eleverna. Den vanligaste orsaken till frånvaro är i stället sjukdom (CAN 2021). CAN har också vid två tidigare tillfällen följt upp bortfallet i nationella undersökningar om alkohol- och drogvanor. Resultaten visade att de ungdomar som ingick i bortfallet visserligen uppgav en högre konsumtion av narkotika än de elever som ingick i undersökningsmaterialet, men att slutresultaten inte skulle ha påverkats i någon större utsträckning (CAN 2000).

Även i samband med Skolundersökningen om brott 2011 analyserades brottsbelastningen bland de elever som varit frånvarande vid det ordinarie

undersökningstillfället och därför besvarat enkäten vid ett senare tillfälle. Analysen visade att dessa elever inte uppvisade någon statistiskt säkerställd högre genomsnittlig brottsbelastning än de elever som besvarat enkäten vid det ordinarie undersökningstillfället (Brå 2013a).

Internt bortfall

Det interna (partiella) bortfallet handlar om att de elever som besvarar enkäten inte alltid svarar på alla frågor, eller ibland besvarar frågor på ett felaktigt sätt. Det förekommer också att elever kryssar i flera rutor som svar på frågor där endast en ruta ska kryssas i. Eftersom en del av frågorna i undersökningen kan uppfattas som känsliga, kan internt bortfall också uppkomma med anledning av att eleverna inte vill besvara vissa frågor.

Det är ett generellt problem med pappersenkäter att man inte kan förhindra att respondenterna svarar på frågor de inte ska svara på, eller att de riskerar att missa att svara på frågor de ska svara på. Nästan alla frågor i enkäten har givna svarsalternativ med så kallade kryssvar, både för att göra enkäten enkel att besvara och för att undvika bortfall bland elever med exempelvis skrivsvårigheter. I analyserna inkluderas enbart de elever som, enligt vad som går att bedöma, svarat på ett korrekt sätt på den aktuella frågan.

Efter rättningar var det interna bortfallet i enkäten över 5 procent på 18 av de 173 frågorna. Samtliga avser uppföljningsfrågor. Två av frågorna handlar om vad mamma respektive pappa gör och ställs till de elever som angett att föräldrarna inte arbetar. En av frågorna fråga handlar om huruvida eleven fått delta i något program hos socialtjänsten och ställs till de elever som uppgett att de har åkt fast för brott. Resterande är uppföljningsfrågor till utsatthet för brott (var brottet skedde och om brottet polisanmälts), och vad gäller dessa frågor är bortfallet särskilt stort (se bilaga 5).

En vanlig orsak till det stora bortfallet är att eleven kryssar i flera svarsalternativ. Vid frågan om polisanmälan kan det exempelvis röra sig om att eleven kryssar i både *ja* och *vet inte* för att eleven tror att en anmälan har upprättats men inte vet det helt säkert. När det gäller uppföljningsfrågan om brottsplats missar många elever instruktionen om att frågan rör den senaste händelsen, och för de elever som utsatts flera gånger anges därför ibland flera platser. Under avsnittet "Bearbetning" finns en beskrivning av samtliga steg av kvalitetsgranskningen.

Täckningsfel

Det finns två typer av täckningsfel: så kallad *undertäckning*, när objekt som borde ingå i en undersökning fallit bort, och så kallad *övertäckning*, när objekt som inte borde ingå ändå gör det.

I Skolundersökningen om brott omfattar undertäckning eventuella nytillkomna skolor som registrerat sin verksamhet efter det att urvalet till undersökningen drogs i augusti 2020. Det finns i dag ingen uppskattning om hur många skolor detta kan röra sig om, men effekten av eventuell undertäckning på resultaten bedöms inte vara särskilt stor.

I Skolundersökningen om brott 2021 identifierades en skola i urvalet som övertäckning. Det rörde sig då om en skola som inte hade någon klass i årskurs 9 (se tabell 1 i avsnittet Population och urval).

Urvalsramen av skolenheter matchades med elevuppgifter (elever i årskurs 8) för oktober 2020 för att designa urvalet efter elevantal. Dessa uppgifter var alltså ett år gamla, så vissa täckningsproblem kan förekomma för antalet elever i årskurs 9 hösten 2021.

Bearbetning

Bearbetningsfel kan exempelvis bero på att uppgifter kodats eller registrerats fel. I SUB görs vissa kontroller och rättningar av postenkäten av SCB i samband med datainsamlingen. Efter att SCB levererat datamaterialet till Brå i mars 2020 har kontroller och rättningar genomförts för att säkerställa kvaliteten. Slutligen har hela rapporten genomgått en intern granskning före publicering.

Kontroller utförda av SCB

SCB har genomfört kontroller bland annat för att säkerställa att endast valida värden förekommer i materialet. SCB granskade de inkomna postenkäterna i flera olika skeden av bearbetningen. Handskrivna tecken kontrollerades efter skanningen och tecken som tolkats felaktigt korrigerades.

Vid frågor där svaret skulle anges i form av skrivna siffror, gjordes en rimlighetsbedömning. Orimliga värden togs ut för kontroll i syfte att säkerställa att rätt värde registrerats.

Under datainsamlingen granskades otillåtna värden löpande, till exempel om det fanns frågor där uppgiftslämnare markerat flera svar trots att frågan skulle besvaras med ett alternativ. Datamaterialet granskades före leverans med hjälp av frekvenstabeller för att upptäcka och korrigera eventuella kvarstående fel.

Kontroller utförda av Brå

Av Brå kontrolleras materialet med avseende på frekvenser (det vill säga att svarsandelarna är rimliga) och logik (att de frågor som ställts har besvarats). Data för SUB 2021 håller hög kvalitet, och endast tre typer av rättningar har varit nödvändiga.

Granskningen av data skedde med hjälp av tre olika filter, i syfte att identifiera enkäter med för låg kvalitet, där det till exempel är uppenbart att eleven svarat oseriöst, överdrivet eller inte svarat alls. Totalt exkluderades 0,6 procent av eleverna (33 respondenter) vid denna granskning.

Filter 1 syftar till att rensa bort enkäter med ett stort internt bortfall. Enkäten har 16 frågor om utsatthet för brott (del B, frågorna B14a–B22d) och 32 frågor om delaktighet i brott (del C, frågorna C23a–C23ac). För att identifiera respondenter med för stort internt bortfall stryks de som har svarat på mindre än hälften av frågorna i del B och del C.

Filter 2 syftar till att identifiera de elever som angett en uppenbart överdriven delaktighet i brott. Här stryks de individer som kryssat i svarsalternativet med högst antal gånger (20 gånger eller mer) på samtliga följande frågor:

- Stulit en bil (fråga C23o).
- Brutit sig in i bostad eller annan byggnad (fråga C23w).
- Tänt eld på något värdefullt (fråga C23z).
- Slagit någon (icke familjemedlem) så att sjukvård krävdes (fråga C23å).
- Skadat någon med ett vapen (fråga C23aa).

Filter 3 syftar till att identifiera elever som använt ett slentrianmässigt svarsmönster i enkäten. Dessa identifieras som de elever som svarat längst till vänster på svarsskalan på samtliga frågor på två sidor med frågor. Här används frågorna H51a–J56e.

Variabelkonstruktion

I resultatredovisningen används sammanslagningar av frågor i vissa kapitel. Ett exempel på detta är delaktighet i stöldbrott, som är en sammanslagning av 14 olika frågor i frågeformuläret som handlar om olika typer av stölder.

Ett annat sätt att använda sammanslagna variabler är att skapa så kallade index, där svaren på de aktuella frågorna överförs till en gemensam skala som indikerar en egenskap. I Skolundersökningen om brott förekommer ett index som rör familjens ekonomiska situation. Indexet baseras på frågorna 11, 12 och 13 i frågeformuläret. Dessa frågor handlar om huruvida eleven på grund av familjens ekonomi under de senaste tolv månaderna inte kunnat göra eller köpa något som många andra i samma ålder kan, om eleven känner sig orolig vid tanken på familjens ekonomi, samt hur många gånger eleven varit utomlands på semester under de senaste tre åren. Skalan går från 0 till 6 och delas upp i *Ej svaga ekonomiska resurser* (värde 0–4 på skalan) och *Svaga ekonomiska resurser* (värde 5–6 på skalan).

Mätfel

För att resultaten i undersökningen ska kunna generaliseras till landets samtliga elever i årskurs 9 är det viktigt att mätfelen inte är alltför stora. Mätfel orsakas huvudsakligen av frågeformulärets utformning och omständigheter vid insamlingstillfället.⁸ Det är dock svårt att få en uppfattning om mätfelens storlek och riktning.

Över- och underrapportering

De främsta problemen för resultatens tillförlitlighet gäller elevernas vilja och möjlighet att lämna sanna svar. Underrapportering innebär att svarspersoner inte uppger brott som de utsatts för eller själva begått, vilket kan bero på att de inte minns eller inte vill uppge händelsen. Överrapportering innebär att de svarande uppger att de begått handlingar som de egentligen inte begått, eller utsatts för brott som de inte varit utsatta för.

Det är troligt att utsattheten för brott underrapporteras, eftersom undersökningen innehåller frågor om känsliga händelser som eleverna kanske inte vill berätta om. Exempelvis är det känsligt att ställa frågor om utsatthet för sexualbrott, och frågorna är därför formulerade på ett sådant sätt att

⁸ Mätfel kan vara slumpmässiga eller systematiska. De är främst ett problem om de är systematiska, eftersom det kan leda till systematiska felskattningar (Björkman 2000).

eleverna själva får definiera vad de upplever som tafsning (fysiska sexuella kränkningar) respektive sexuellt tvång. Det innebär dock att dessa resultat kan innefatta ett brett spektrum av brott – allt från lindrigare till grövre sexualbrott. Brottens känsliga karaktär gör det samtidigt mindre troligt att undersökningen fångar in alla de händelser som den avsett att mäta.

Även delaktighet i brott kan underrapporteras, exempelvis för att eleven inte litar på anonymiteten i undersökningen eller för att eleven väljer att ge svar som uppfattas som socialt önskvärda. Socialt önskvärda svar kan däremot också leda till överrapportering av delaktighet i brott eller riskbeteende, beroende på vilka förväntningar eleven upplever från sina kompisar, eller hur eleven tror att kompisarna svarar på enkäten.

Att elever lämnar tillrättalagda svar kan givetvis vara ett problem även för andra typer av frågor, exempelvis vid frågan om brottet har polisanmälts (där eleven kanske svarat ja eftersom det anses vara det ”rätta” att göra vid utsatthet för brott).

Vidare kan både utsatthet och delaktighet i brott överrapporteras om eleven inte tar enkäten på allvar och lämnar svar som de uppfattar som komiska.

Teleskopering

Teleskopering innebär att man minns fel och tror att en händelse skett vid en annan tidpunkt än när den i själva verket inträffade. Det kan vara så att eleverna har svårt att minnas om deras utsatthet för brott eller egen delaktighet i brott skett under de senaste tolv månaderna, vilket är den referensperiod som används i denna undersökning. Detta innebär att händelser som egentligen inte ska vara med i undersökningen kan inkluderas (teleskopering framåt), samt att händelser som borde ingå inte gör det (teleskopering bakåt). Det går inte att uppskatta hur stor effekten av teleskopering i SUB är, eftersom det handlar om hur eleverna minns de händelser som efterfrågas. Det är dock mest troligt att teleskopering leder till överskattning, genom att händelser som inträffat före referensperioden inkluderas i svaren, eftersom det generellt är lättare att minnas fel gällande händelser längre bak i tiden jämfört med färskare händelser (SCB 2016).

Mätmetod och mätinstrument

I en undersökning som baseras på enkäter är frågeformulärets (mätinstrumentets) utformning central för validiteten, det vill säga om

frågorna mäter det som de är avsedda att mäta. Frågorna kan missuppfattas eller tolkas olika beroende på vem som besvarar dem. Exempelvis kan en elev betrakta en viss händelse som misshandel, medan en annan elev betraktar samma händelse som ”skojbråk” mellan kompisar eller bråk mellan syskon. Detta framkom i en avhandling där elever blivit intervjuade om hur de tolkar frågorna i Skolundersökningen om brott (Andersson 2011). I samma avhandling framkom också att det finns skillnader i vad eleverna räknar som en stöld från skola. Vissa betraktar det som stöld om man tar med sig pennor och suddgummin hem, medan andra elever snarare tolkar frågan som att det handlar om stöld från lärare och klasskompisar. Ett annat exempel är frågan om eleven hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker. Här visar avhandlingen att vissa elever skulle inkludera om man knuffat till en klasskompis lätt för att få en mindre sak (till exempel en cigarett eller godis), medan andra elever inte skulle räkna med denna typ av händelse.

För att minimera risken för mätfel kopplat till hur frågorna är formulerade, fick frågeformuläret genomgå expertgranskning och kognitivt test (hos SCB) när det först togs fram inför Skolundersökningen om brott 2015 (för mer information om vad testerna kom fram till, se Brå 2016b). Syftet med expertgranskningen var att säkerställa att frågorna samlar in den önskade informationen, samt att identifiera möjliga problem och ge förslag på justeringar enligt de principer som gäller för fråge- och enkätkonstruktion. Forskning visar att expertgranskningar på ett effektivt sätt identifierar problem i frågeformulär. Syftet med de kognitiva intervjuerna är att upptäcka fel i förståelsen av frågeformuläret. Testerna genomfördes av SCB:s mättekniska laboratorium och återfinns i bilaga 4 och bilaga 5 till den tekniska rapporten för Skolundersökningen om brott 2015 (Brå 2016b).

Mätfel kopplat till tidpunkten för datainsamlingen, exempelvis att eleverna stressar igenom enkäten, är svåra att kontrollera eftersom datainsamlingen sker under lektionstid, där det är läraren som delar ut enkäten. För att ifyllandet av enkäterna i klassrummen ska ske på ett så enhetligt sätt som möjligt, får lärarna tydliga instruktioner för hur de ska gå till väga för att säkerställa att samma instruktioner och förutsättningar ges till samtliga medverkande elever (se bilaga 2).

Sammanfattande bedömning av tolkningsutrymmet

Resultaten i SUB 2021 är behäftade med viss osäkerhet. Även om bortfallet på skolnivå och elevnivå inte är särskilt stort (se avsnittet om bortfall) är det svårt att ange exakt tillförlitlighet, eftersom detta påverkas av eventuella systematiska avvikelser (skevhet). I syfte att kompensera för att urvalet inte är proportionerligt, och för att minska bortfallets eventuella snedvridande effekt, har viktningsförfarande använts vid resultatsammanställningen. Trots detta medför bortfallet en osäkerhet i skattningarna.

Förutsatt att det systematiska felet från bortfallet (skevheten) är liten eller försumbar, är felmarginaler för skattningar beräkningsbara och tillförlitliga. I övrigt bedöms täckningsfel, bearbetningsfel och mätfel vara små eller försumbara i sammanhanget.

I Skolundersökningen om brott ingår inte särskolor och specialskolor, och inte heller skolor med färre än totalt fem elever. Undersökningen kan därför inte generaliseras för samtliga elever i årskurs 9 i Sverige, utan endast för de elever som urvalsramen baseras på.

Jämförbarhet

Jämförbarhet över tid

Årets undersökning är fullt jämförbar med SUB 2015, SUB 2017 och SUB 2019.

Till följd av den omfattande metodförändring som genomfördes inför datainsamlingen 2015, görs det inte jämförelser över tid med resultat från tiden före 2015 (läs mer om detta i Brå 2016a). I föregående rapport (Brå 2020), bilaga 5, görs dock vissa analyser och jämförelser med tidigare resultat och andra studier om delaktighet i brott, som en vägledning för de användare som är intresserade av analyser av utvecklingen över längre tid.

Tillgänglighet

Brå publicerar resultaten från Skolundersökningen om brott så snart som möjligt efter att undersökningen genomförts. I anslutning till huvudrapporten publiceras även den tekniska rapporten, med fokus på undersökningens genomförande och kvalitet.

Samtliga resultat som Brå publicerar från undersökningen presenteras på Brås webbplats⁹, där de också kan laddas ner i pdf-format.

Materialet från SUB är tillgängligt för forskning och för beställning av specialanpassad statistik, från det datum då resultatet för respektive år publicerats. Detta kan lämnas ut efter prövning i forskningsetisk nämnd och sekretessprövning.

Ansvarig för utveckling av Skolundersökningen om brott är Brås enhet för statistiska undersökningar.

Brottsförebyggande rådet, Brå
Box 1386
111 93 Stockholm
Tfn: 08-527 58 400
E-post: info@bra.se
www.bra.se

⁹ www.bra.se

Referenser

Björkman, N.M. (2000). *Fyra metodologiska teman*. Stockholm: Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Den nationella skolundersökningen om brott 1995–2005. Teknisk rapport*. Rapport 2008:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). *Skolundersökningen om brott 1995–2008. Teknisk rapport*. Rapport 2010:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013a). *Brott bland ungdomar i årskurs nio*. Rapport 2013:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013b). *Skolundersökningen om brott 1995–2011. Teknisk rapport*. Rapport 2013:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016a). *Skolundersökningen om brott 2015*. Rapport 2016:21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016b). *Skolundersökningen om brott 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2016:22. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020). *Skolundersökningen om brott 2019*. Rapport 2020:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2022). *Skolundersökningen om brott 2021*. Rapport 2022:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020b). *Självrapporterad utsatthet för hatbrott. Analys utifrån Nationella trygghetsundersökningen, Politikernas trygghetsundersökning och Skolundersökningen om brott*. Rapport 2020:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN (2000). *Skolelevers drogvapor 1999*. CAN rapport 57. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN (2021). *CAN:s nationella skolundersökning 2021. Ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel*. CAN rapport 205. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Cernkovich, S. A., Giordano, P. C. och Pugh, M. D. (1985). "Chronic offenders: The missing cases in self-report delinquency research". I: *Journal of Criminal Law and Criminology*, nr 76, s. 705–732.

Hagan, J. och McCarthy, B. (1997). "Mean streets: Youth crime and homelessness". Cambridge: Cambridge University Press.

Junger-Tas, J., Terlow, G.-J. och Klein, M. W. (red.) (1994). "Delinquent behavior among young people in the Western World". Amsterdam: Kugler.

Lundström, S. och Särndal, C. E. (2001). "Estimation in the presence of nonresponse and frame imperfections". Örebro: Statistiska centralbyrån.

Ring, J. (1999). *Hem och skola, kamrater och brott*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Shannon, D. (2006). "Chronic offenders or socially disadvantaged youth? Institutionalized males as missing cases in school-based delinquency research". I: *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, nr 7, s. 78–100.

Straus, M. A., Hamby, S. H., Boney-McCoy, S. och Sugarman, D. B. (1996). "The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2)". I: *Journal of Family Issues*, nr 17 (3), s. 283–316.

Bilageförteckning

Bilaga 1	Inledande brev.....	37
Bilaga 2	Instruktionsbrev.....	40
Bilaga 3	Missivbrev och frågeformulär.....	42
Bilaga 4	Variabellista.....	64
Bilaga 5	Internt bortfall.....	71
Bilaga 6	Kvalitetsdeklaration SUB 2021.....	76

Bilaga 1 Inledande brev

Till rektor

Skolenhetsnamn:

Skolenhetskod:

Dags för Skolundersökningen om brott

Ni får detta brev eftersom er skola är en av 400 skolor som blivit utvald att delta i Brottsförebyggande rådets (Brå) rikstäckande enkätundersökning *Skolundersökningen om brott*. Undersökningen genomförs i år för tolfte gången och datainsamlingen sköts av statistikmyndigheten SCB. Sedan 2019 ingår Skolundersökningen om brott i Sveriges officiella statistik.

Det övergripande syftet med undersökningen är att ta reda på hur vanligt det är att ungdomar blir utsatta för vissa typer av brott, eller själva deltar i brott eller andra riskbeteenden. Enkäten innehåller också frågor om sociala bakgrundsförhållanden och relationer med kompisar och föräldrar. Detta är Sveriges enda rikstäckande och regelbundet återkommande undersökning om skolelevers situation i dessa avseenden.

Samråd har skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Elevernas svar är viktiga

Dina elevers svar är viktiga då de bidrar till forskning om utsatthet för, respektive delaktighet i, brott bland unga. Undersökningen är frivillig men vi hoppas att eleverna på din skola kan få möjlighet att delta då svaren är mycket viktiga för undersökningens tillförlitlighet. Skolans och elevernas deltagande är helt anonymt, och de samlade resultaten kommer att presenteras i en rapport som publiceras under hösten 2022. I rapporten framgår det inte vilka skolor eller elever som deltagit i undersökningen.

Så här går undersökningen till

Undersökningen riktar sig till **elever i årskurs nio**, och en slumpmässigt utvald klass per utvald skola ska medverka. Enkäten ska fyllas i under skoltid. För att SCB ska kunna slumpa ut den klass i er skola som ska medverka i undersökningen behöver vi få veta hur många klasser i årskurs nio som finns på er skola, vad klasserna heter och hur många elever som går i respektive klass. **Du behöver därför lämna dessa uppgifter genom att besvara en webblankett.** Blanketten tar bara några minuter att fylla i.

Webblanketten finns här: www.insamling.scb.se

Ditt användarnamn är: **Användarnamn**

Ditt lösenord är: **Lösenord**

Paketen med frågeblanketterna beräknas skickas till skolorna vecka 43-44. I paketen kommer det finnas ett instruktionsbrev med mer information till läraren/personen som ansvarar för genomförandet av datainsamlingen.

Enkäterna delas ut under lämplig lektion. Varje elev får en enkät och ett svarskuvert. Eleven fyller i enkäten och lägger sedan själv ned den i sitt kuvert och klistrar igen det. Elevernas kuvert samlas in och läggs i paketet, som sedan skickas till SCB. Det tar i regel mellan 20 och 30 minuter att besvara enkäten, men vissa elever kan behöva en hel lektion.

Undersökningen bör genomföras någon gång mellan **vecka 43 och 51 2021**. SCB behöver få paketet med de besvarade enkäterna senast den 12 januari.

Enkäten kommer att finnas översatt till engelska och arabiska för de elever som inte kan besvara den på svenska.

Mer information om undersökningen finns även på www.bra.se/sub2021

Vi ber dig skicka in uppgifterna så snart som möjligt.

Er medverkan är av största vikt för undersökningens kvalitet, och vi hoppas att ni vill medverka!

Med vänlig hälsning

Anna Olsson
Undersökningsledare
SCB

Anna Gavell Frenzel
Projektledare
Brå

Undrar du över något? Kontakta oss gärna!

Frågor om att lämna uppgifter

Telefon: 010-479 69 30

Mejl: skolundersokningenombrott@scb.se

SCB, INS/IHU, 701 89 Örebro

www.scb.se

Frågor om undersökningen

Brottsförebyggande rådet, Anna Gavell Frenzel

Telefon: 08-527 58 431

Mejl: anna.gavell.frenzel@bra.se

Box 1386, 111 93 Stockholm

www.bra.se

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.

Mer information om undersökningen

Så används de lämnade uppgifterna

Uppgifterna i undersökningen kommer att användas för att ta fram statistik om delaktighet i brott och utsatthet för brott bland ungdomar. Förutom vid Brå kan uppgifter som hör till undersökningen komma att användas av andra forskare efter etikprövning.

Efter avslutad bearbetning överlämnar SCB en datafil till Brå för fortsatt bearbetning och analys.

Enkätsvaren kompletteras med uppgifter om skolans huvudman (kommunal skola eller friskola) och

uppgift om i vilket län samt vilken kommun skolan finns. I datafilen kommer det inte att framgå vilken skola svaren kommer ifrån.

Hur skyddas svaren?

Det kommer inte att framgå vad någon enskild elev har svarat när undersökningens resultat redovisas. Uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden skyddas av sekretess och alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. Sekretessen gäller enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Samma sekretesskydd gäller hos Brå.

Hur behandlas personuppgifterna?

SCB är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som SCB utför. Brå är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som Brå utför. Regler för personuppgiftsbehandling finns i EU:s dataskyddsförordning samt i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Därutöver finns även regler i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Mer information om hur SCB behandlar dina personuppgifter hittar du på www.scb.se/personuppgifter

Alla har rätt att gratis få en kopia, i form av ett så kallat registerutdrag, av de personuppgifter som behandlas av SCB i egenskap av personuppgiftsansvarig. Mer information hittar du på www.scb.se/registerutdrag. Om du skulle anse att SCB har behandlat dina personuppgifter på ett sätt som bryter mot EU:s dataskyddsförordning har du under vissa förutsättningar rätt att få uppgifterna raderade. Du har samma rättigheter gentemot Brå.

Har du frågor om personuppgifter?

Kontakta dataskyddsombuden:
SCB: 010-479 40 00, dataskyddsombud@scb.se,
701 89 Örebro

Brottsförebyggande rådet: 08-527 58 400, dataskyddsombud@bra.se,
Tegnérgatan 23 111 93 Stockholm

Bilaga 2 Instruktionsbrev

Oktober 2021

Information till klasslärare/berörd skolpersonal om Brottsförebyggande rådets skolundersökning om brott

**Undrar du över något?
Kontakta oss gärna!**

Frågor om att lämna uppgifter
SCB:s uppgiftslämnarservice
010-479 69 30
skolundersokningenombrott@scb.se
SCB, D/INS/IH, 701 89 Örebro
www.scb.se

Öppettider
Måndag-torsdag: 8.00 – 21.00
Fredag: 8.00 – 17.00
Söndag: 16.00 – 21.00

Frågor om undersökningen
Brottsförebyggande rådet, Anna Gavell
Frenzel
08-527 58 431
anna.gavell.frenzel@bra.se
Box 1386, 111 93 Stockholm
www.bra.se

SCB beskriver Sverige
Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.

Er klass har blivit slumpmässigt utvald att delta i Brottsförebyggande rådets (Brå) riksomfattande enkätundersökning bland elever i årskurs nio, som rektorn tidigare fått information om. Medverkan i undersökningen innebär att eleverna anonymt fyller i en enkät.

Det övergripande syftet med undersökningen är att ta reda på hur vanligt det är att ungdomar blir utsatta för vissa typer av brott, eller själva deltar i brott eller andra riskbeteenden. Enkäten innehåller också frågor om sociala bakgrundsförhållanden och relationer med kompisar och föräldrar. Detta är Sveriges enda rikstäckande och regelbundet återkommande undersökning om skolelevs situation i dessa avseenden. Svaren på dessa frågor är viktiga då de bidrar till forskning om utsatthet för, respektive delaktighet i, brott bland unga.

Datainsamlingen genomförs av statistikmyndigheten SCB på uppdrag av Brå.

Undersökningens resultat kommer att publiceras i en rapport under hösten 2022. I rapporten framgår det inte vilka skolor eller elever som deltagit i undersökningen.

För resultatens kvalitet är det av största vikt att så många elever som möjligt besvarar enkäten!

Stort tack på förhand för er medverkan!

Med vänlig hälsning

Anna Olsson
Undersökningsledare, SCB

Anna Gavell Frenzel
Projektledare, Brå

Vi ber er hjälpa till att genomföra undersökningen på följande vis:

- **Undersökningen bör genomföras någon gång under vecka 43 till 51.** SCB behöver få paketet med de besvarade enkäterna senast den 12 januari.
- **Läs igenom informationen på enkätens framsida** så att du vet vad som står där och kan svara på eventuella frågor från eleverna.
- **Dela ut enkäten tillsammans med svarskuvert till var och en av eleverna på lämplig lektion.** Om det är en åldersintegrerad klass delas enkäten enbart ut till de elever som går i nian! Enkäten tar i regel mellan 20 och 30 minuter att fylla i, men vissa elever kan behöva en hel lektion på sig.
- **Tala om för eleverna att de är helt anonyma och att det är frivilligt att delta.** Tala också om att eleverna, när de är klara, ska lägga enkäten i svarskuvertet och klistra igen det.
- **Se till att det är tyst och lugnt i klassen så ingen elev störs eller påverkas av övriga elever, eftersom enkäten ska besvaras individuellt.** Se till så att eleverna inte sitter alltför nära varandra i klassrummet. Låt inte de elever som tar längre tid på sig att besvara frågorna bli stressade. Det är bra om elever som är klara kan sysselsättas med någon annan uppgift tills alla har fyllt i enkäten.
- **Ha om möjligt med extrapennor och suddgummi till lektionen så att elever som saknar detta kan låna.** Det är önskvärt att varje elev har tillgång till en blyertspenna och suddgummi om han eller hon råkar kryssa fel och vill ändra sitt svar.
- **Om elever frågar om något i enkäten, be dem att svara som de uppfattar frågan.** Undvik att gå omkring i klassrummet och hjälpa elever eftersom det kan påverka deras känsla av anonymitet. Ha dock gärna ett eget exemplar av enkäten att titta i om det kommer någon fråga om t.ex. betydelsen av ett visst ord.
- **Se gärna till att även de elever som är frånvarande när klassen besvarar enkäten får chans att besvara den, innan ni skickar in alla ifyllda enkäter.**
- **Fyll i antalet inskrivna elever i klassen samt antalet svarande elever i den bifogade blanketten "Uppgifter om klassen/undervisningsgruppen"** och lägg den i paketet tillsammans med de ifyllda enkäterna.
- **Samla in elevernas kuvert och skicka dem till SCB i samma paket som de kom i** (det finns en förbetald adresslapp att klistra på paketet).

Elever med läs- och skrivsvårigheter

Om någon elev i klassen har behov av att få enkäten uppläst digitalt, så finns enkäten för nedladdning på www.bra.se/sub2021. Eleven måste dock fortfarande fylla i sina svar i den tryckta pappersenkäten.

Enkäter på andra språk

Om någon elev i klassen har behov av att få enkäten på ett annat språk än svenska så finns enkäten översatt till engelska och arabiska på www.bra.se/sub2021. Skriv ut enkäter åt de elever som behöver det och skicka in de besvarade enkäterna tillsammans med övriga besvarade enkäter.

Bilaga 3 Missivbrev och frågeformulär

**Undrar du över något?
Kontakta oss gärna!**

Frågor om att lämna uppgifter
SCB:s uppgiftslämnarservice
010-479 69 30
skolundersokningenombrott@scb.se
SCB, INS/IHU, 701 89 Örebro
www.scb.se

Öppettider
Måndag-torsdag: 8.00 – 21.00
Fredag: 8.00 – 17.00
Söndag: 16.00 – 21.00

Frågor om undersökningen
Brottsförebyggande rådet, Anna Gavell
Frenzel
08-527 58 431
anna.gavell.frenzel@bra.se
Box 1386, 111 93 Stockholm
www.bra.se

SCB beskriver Sverige
Statistikmyndigheten SCB förser
samhället med statistik för besluts-
fattande, debatt och forskning. Vi gör det
på uppdrag av regeringen, myndig-
heter, forskare och näringsliv. Vår
statistik bidrar till en faktabaserad
samhällsdebatt och väl underbyggda
beslut.

Brås skolundersökning om brott

Brottsförebyggande rådet (Brå) undersöker regelbundet hur ungdomar har det när det gäller kompisar, skola, familj och fritid, men även om de utsätts för och begår brott. Därför har du fått den här enkäten.

Datainsamlingen genomförs av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Brå.

Enkäten besvaras på många olika skolor i landet för att få en övergripande bild av hur unga har det. I resultaten som publiceras kommer det inte framgå vilka elever eller skolor som medverkat i undersökningen. Tack vare att undersökningen är återkommande går det att jämföra hur dagens unga har det idag, jämfört med tidigare. Det går därför att se om olika företeelser ökat eller minskat och var förebyggande åtgärder behövs.

Dina svar är viktiga

Det är frivilligt att delta i undersökningen, men vi hoppas att du vill vara med eftersom dina svar är mycket betydelsefulla.

Din skola är en av 400 skolor som blivit tillfrågade att delta i undersökningen.

Så här gör du

För att vi ska få veta hur ungdomar verkligen har det, är det viktigt att du svarar ärligt på frågorna. Endast på så sätt får utredarna som kommer att arbeta med resultatet ett så bra underlag som möjligt. Just ditt svar är precis lika viktigt som dina klasskamraters svar. Vi är intresserade av alla svar oavsett vilka erfarenheter du har.

När du gjort klart och kontrollerat att du inte missat någon fråga lägger du enkäten i svarskuvertet och klistrar igen det. Enkäterna skickas sedan direkt till SCB, utan att lärare, föräldrar eller någon annan kommer att ha möjlighet att se svaren.

Om det är någon fråga du inte vill svara på så är det bättre att låta bli, än att sätta ett svar som inte stämmer. Vill du inte fortsätta fylla i enkäten kan du avbryta när du vill.

Stort tack på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning

Joakim Stymne
Generaldirektör SCB

Kristina Svartz
Generaldirektör, Brå

Att tänka på

- Undvik att prata med eller på annat sätt störa varandra.
- Besvara frågorna i den ordning de kommer genom kryss eller text. Om frågan får besvaras med fler än ett kryss står detta under frågan.

Vem använder svaren och hur?

Uppgifterna kommer att användas för att ta fram statistik om utsatthet för brott och delaktighet i brott bland ungdomar.

Efter avslutad bearbetning hos SCB överlämnas avidentifierad data till Brå för fortsatt bearbetning och analys. I datat kommer det inte att framgå vilken skola eller elev svaren kommer från. Brås behandling av uppgifterna omfattas också av sekretess (se nedan). Undersökningens material kan också komma att lämnas ut av Brå för att analyseras av andra forskare. Utlämnande av data sker restriktivt och efter särskild prövning. Sådan forskning och statistikverksamhet omfattas också av sekretess (se nedan).

För att inte belasta skolan med frågor om uppgifter som redan finns hos SCB kommer de svar som lämnas att kompletteras med uppgifter om skolans huvudman (kommunal skola eller friskola) och uppgift om i vilket län och vilken kommun skolan finns.

Hur skyddas mina svar?

Det kommer inte att framgå vad just du har svarat när undersökningens resultat redovisas.

Uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden skyddas av sekretess och alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. Sekretessen gäller enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Samma sekretesskydd gäller hos Brå.

Hur behandlas personuppgifterna?

SCB är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som SCB utför. Brå är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som Brå utför.

Regler för personuppgiftsbehandling finns i EU:s dataskyddsförordning samt i lagen (2001:99) och

förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. Därutöver finns även regler i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Mer information om hur SCB behandlar dina personuppgifter hittar du på www.scb.se/personuppgifter.

Du har rätt att gratis få en kopia, i form av ett så kallat registerutdrag, av de personuppgifter som behandlas av SCB i egenskap av personuppgiftsansvarig. Mer information hittar du på www.scb.se/registerutdrag. Om du skulle anse att SCB har behandlat dina personuppgifter på ett sätt som bryter mot EU:s dataskyddsförordning har du under vissa förutsättningar rätt att få uppgifterna raderade. Du har samma rättigheter gentemot Brå.

Streckkoden och numret på enkätens baksida är till för att SCB under insamlingen ska kunna se vilka enkäter som kommer från vilken skola.

Har du frågor om personuppgifter?

Kontakta dataskyddsbuden:
SCB: 010-479 40 00, dataskyddsbud@scb.se,
701 89 Örebro

Brottsförebyggande rådet: 08-527 58 400,
dataskyddsbud@bra.se, Tegnérgatan 23 111 93
Stockholm

Var publiceras resultaten?

Resultatet av undersökningen kommer att publiceras på www.bra.se/sub under hösten 2022.

Hjälp oss att underlätta bearbetningen av dina svar

Enkäten läses maskinellt. När du besvarar enkäten ber vi dig därför att:

- Använda blyertspenna eller kulspetspenna med svart eller blå färg

- Skriva tydliga siffror, så här:

- Markera dina svar med kryss, så här:

- Om du svarat fel täck hela rutan med det felaktiga krysset, så här:

A. Frågor om dig och din familj

1. Hur gammal är du?

 år

2. Vad stämmer bäst in på dig?

Jag är ...

Tjej

Kille

Annan könstillhörighet (om du inte är eller inte känner att du tillhör könen tjej eller kille)

3. Var föddes du och dina föräldrar?

	Sverige	Annat land
a) Jag	☐	☐
b) Mamma	☐	☐
c) Pappa	☐	☐

4. Vilken typ av bostad bor du i?

Om dina föräldrar inte bor tillsammans, kryssa då i det som gäller där du oftast bor. Om du bor lika mycket hos båda, kryssa i det som gäller där du bor just idag.

Hus

Lägenhet

Annat

5. Är dina föräldrar skilda/separerade?

Ja

Nej

6. Vilka personer bor du med?
 Markera med ett eller flera kryss. Om dina föräldrar inte bor tillsammans, kryssa då i det som gäller där du oftast bor. Om du bor lika mycket hos båda, kryssa i det som gäller där du bor just idag.

Mamma
 Pappa
 Styvmamma/"bonusmamma"
 Styvpappa/"bonuspappa"
 Syskon
 Andra personer

7. Har dina föräldrar universitets-/högskoleutbildning?

	Ja	Nej	Vet inte
a) Mamma	☐	☐	☐
b) Pappa	☐	☐	☐

8. Har din mamma något arbete?

Ja (heltid eller deltid)
 Nej →

Hon är arbetssökande
 Hon studerar
 Hon är långvarigt sjuk/förtidspensionerad
 Annan orsak

Vet inte

9. Har din pappa något arbete?

Ja (heltid eller deltid)
 Nej →

Han är arbetssökande
 Han studerar
 Han är långvarigt sjuk/förtidspensionerad
 Annan orsak

Vet inte

10. Hur mycket pengar har du ungefär till fritid och nöjen varje månad?

0 - 249 kr
 250 - 499 kr
 500 - 749 kr
 750 - 999 kr
 1000 - 1249 kr
 1250 - 1499 kr
 1500 kr eller mer

11. Har du, på grund av din familjs ekonomi, inte kunnat göra eller köpa något som många andra i din ålder kan under de senaste 12 månaderna?

- Ja, en gång
- Ja, flera gånger
- Nej

12. Hur känner du dig när du tänker på din familjs ekonomi?

- Inte alls orolig
- Inte särskilt orolig
- Ganska orolig
- Mycket orolig

13. Hur många gånger har du varit utomlands på semester under de senaste tre åren?

- Ingen gång
- 1 gång
- 2 gånger
- 3 gånger
- 4 gånger
- 5 gånger eller fler

B. Frågor om utsatthet för brott under de senaste 12 månaderna

14. Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...

a) ... någon stulit din cykel?

Nej

Ja, 1 gång

Ja, 2 gånger eller fler

} Gjordes polisanmälan *den senaste gången* det hände?

Nej

Ja

Vet inte

b) ... någon stulit din plånbok?

Nej

Ja, 1 gång

Ja, 2 gånger eller fler

} Gjordes polisanmälan *den senaste gången* det hände?

Nej

Ja

Vet inte

c) ... någon stulit din mobiltelefon?

Nej

Ja, 1 gång

Ja, 2 gånger eller fler

} Gjordes polisanmälan *den senaste gången* det hände?

Nej

Ja

Vet inte

d) ... någon stulit annan värdefull sak från dig?

Nej

Ja, 1 gång

Ja, 2 gånger eller fler

} Gjordes polisanmälan *den senaste gången* det hände?

Nej

Ja

Vet inte

15. Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt *slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld* så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka *sjuksköterska/sjuksyster, läkare eller tandläkare*?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

16. Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt *slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld* så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

17. Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig allvarligt rädd?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Via internet/sociala medier/mobiltelefon
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

18. Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Via internet/sociala medier/mobiltelefon
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

19. Har någon tafsat eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

20. Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?

- Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

Var hände det *den senaste gången*?

- I skolan/på skolgården
 I mitt hem
 I någon annans hem
 På buss/tåg/tunnelbana/spårvagn/hållplats/station
 Via internet/sociala medier/mobiltelefon
 Annanstans, vänligen specificera:

Blev händelsen polisanmäld?

- Nej
 Ja
 Vet inte

21. Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att...

	Nej, aldrig	Ja, någon gång	Ja, flera gångar	Ja, ofta
a) ...någon skrivit kränkande saker om dig på internet (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?	☐	☐	☐	☐
b) ...någon lagt upp bilder eller filmklipp på dig på internet som du inte ville ska spridas (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?	☐	☐	☐	☐

22. Har någon enligt din uppfattning utsatt dig för brott under de senaste 12 månaderna på grund av...

	Nej	Ja, 1 gång	Ja, 2 gånger eller fler	Vet inte
a) ...din svenska eller utländska bakgrund?	☐	☐	☐	☐
b) ...din religion?	☐	☐	☐	☐
c) ...din sexuella läggning?	☐	☐	☐	☐
d) ...din könsidentitet?	☐	☐	☐	☐

Sexuell läggning handlar om vad de personer som man blir kär i eller tänder på har för kön. Man kan vara homosexuell, bisexuell eller heterosexuell.

Könsidentitet handlar om vilket kön man själv känner sig som. Det kan vara att man känner sig som en kille, tjej, både och eller inget av det. Könsidentiteten är inte kopplad till vilken kropp eller sexuell läggning man har, utan vilket kön man känner att man tillhör.

C. Frågor om hur många gånger du gjort olika saker under de senaste 12 månaderna

Nu kommer några frågor som handlar om ifall du gjort något som inte varit tillåtet någon gång under de senaste 12 månaderna. Kom ihåg att du är anonym och att du kan svara ärligt.

23. Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?	Ingen gång	1-2 ggr	3-5 ggr	6-10 ggr	11-20 ggr	Mer än 20 ggr
a) Skolkat från skolan en hel dag?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala ("plankat")?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Kört bil eller mc utan körkort eller körkortstillstånd?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Med flit förstört något som inte var ditt (t.ex. busskur, gatlykta, fönster, någons cykel eller liknande)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Klottrat så kallade "tags" eller liknande med tusch eller sprayfärg?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Utan tillstånd gjort en större graffitimålning?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Stulit eller snattat något i en affär?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Använt någon annans eller ett förfalskat ID-kort?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Skaffat dig pengar genom att lura någon?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) Stulit något från skolan?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Stulit något från ditt hem (t.ex. alkohol, cigaretter eller annat)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Stulit någons mobiltelefon?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
m) Stulit en cykel?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
n) Stulit en moped eller motorcykel?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
o) Stulit en bil?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p) Stulit något ur en bil?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
q) Stulit något ur en ficka, väska, ryggsäck eller liknande?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
r) Ryckt en väska eller liknande från någon du inte känner?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s) Stulit något ur en källare, vindsförråd eller liknande?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
t) Stulit något annat som vi inte frågat om?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
u) Köpt något som du visste var stulet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
v) Sålt något som du visste var stulet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Forts. Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?						
	Ingen gång	1-2 ggr	3-5 ggr	6-10 ggr	11-20 ggr	Mer än 20 ggr
w) Brutit dig in i en bostad eller annan byggnad?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
x) Haft med en kniv som vapen när du gått ut?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
y) Hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. en mobiltelefon)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
z) Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt (t.ex. en bil, byggnad eller skog)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
å) Med avsikt slagit någon som inte tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
a) Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ö) Slagit någon så att han/hon fick ont, men <i>inte</i> så att det behövdes sjukvård?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
aa) Med avsikt skadat någon med ett vapen (t.ex. en kniv)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ab) Laddat ned musik, filmer, spel eller annan programvara genom illegal fildelning? <i>Räkna <u>inte</u> med s.k. streaming!</i>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ac) Skrivit något eller lagt ut bilder/film på internet för att kränka någon?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24. Har du någonsin åkt fast för polisen för något brott du begått?

Nej
 Ja, 1 gång
 Ja, 2 gånger eller fler

a) Hur gammal var du första gången du åkte fast?

år

b) Fick du delta i samtal eller något program inom socialtjänsten?
T.ex. samtal med dig och dina föräldrar, medling, social insatsgrupp eller liknande.

Nej
 Ja

D. Frågor om tobak, alkohol och droger

25. Röker eller snusar du minst flera gånger i veckan?

Markera med ett eller flera kryss.

- Nej, varken röker eller snusar
 Ja, jag röker
 Ja, jag snusar

26. Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

	Ingen gång	1-2 ggr	3-5 ggr	6-10 ggr	11-20 ggr	Mer än 20 ggr
a) Druckit öl, vin, sprit eller annan alkohol så du känt dig berusad?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Rökt hasch eller marijuana?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Rökt spice eller liknande rökmixar?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Provat annan narkotika (t.ex. amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Sniffat/boffat (t.ex. lim, thinner, tändargas)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Sålt hasch eller marijuana?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Sålt annan narkotika?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

E. Frågor om dina kompisars brottslighet

27. Hur många av dina kompisar har begått något brott, som du vet om?

- Ingen
 En kompis
 Två kompisar
 Tre eller fler kompisar

28. Har någon av dina kompisar gjort något av följande, som du vet om?

	Nej	Ja
a) Snattat något i en affär?	☐	☐
b) Förstört någonting med flit?	☐	☐
c) Brutit sig in någonstans?	☐	☐
d) Slagit ner någon?	☐	☐
e) Åkt fast för polisen?	☐	☐

F. Frågor om din relation med dina föräldrar

<p>29. Hur ofta kommer du och din mamma bra överens?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Träffar sällan/aldrig mamma</p>
<p>30. Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din mamma?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Träffar sällan/aldrig mamma</p>
<p>31. Hur ofta kommer du och din pappa bra överens?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Träffar sällan/aldrig pappa</p>
<p>32. Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din pappa?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Träffar sällan/aldrig pappa</p>
<p>33. Hur ofta gör du något trevligt tillsammans med en eller båda dina föräldrar (t.ex. gå på bio, spela sällskapsspel, idrotta, ha en mysig filmkväll eller liknande)?</p> <p>☐ Flera gånger i månaden</p> <p>☐ Någon gång i månaden</p> <p>☐ Några gånger om året</p> <p>☐ Högst en gång om året</p> <p>☐ Mer sällan/aldrig</p>

<p>34. Hur ofta vet någon av dina föräldrar var du är om du går ut på kvällen?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Går aldrig ut på kvällen</p>
<p>35. Hur ofta vet någon av dina föräldrar vilka du träffar om du går ut på kvällen?</p> <p>☐ Aldrig/nästan aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Alltid/nästan alltid</p> <p>☐ Går aldrig ut på kvällen</p>
<p>36. Hur tror du din förälder/dina föräldrar skulle reagera om du skolkade från skolan ett par dagar?</p> <p>☐ Inte bry sig alls</p> <p>☐ Inte bry sig så mycket</p> <p>☐ Bli ganska arga, besvikna eller ledsna</p> <p>☐ Bli mycket arga, besvikna eller ledsna</p> <p>☐ Vet inte hur de skulle reagera</p>

G. Frågor om skolan

<p>37. Hur trivs du i din skola?</p> <p>☐ Mycket bra</p> <p>☐ Ganska bra</p> <p>☐ Varken bra eller dåligt</p> <p>☐ Ganska dåligt</p> <p>☐ Mycket dåligt</p>
<p>38. Har du sett mobbning på din skola?</p> <p>☐ Nej, aldrig</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ibland</p> <p>☐ Ofta</p>
<p>39. Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna oroat dig för att utsättas för brott i skolan?</p> <p>☐ Aldrig/mycket sällan</p> <p>☐ Ganska sällan</p> <p>☐ Ganska ofta</p> <p>☐ Mycket ofta</p>

40. Tycker du att dina lärare är bra?

- Alla är dåliga
- De flesta är dåliga
- Lika många bra som dåliga
- De flesta är bra
- Alla är bra

41. Hur viktigt tycker du det är att få bra betyg?

- Helt oviktigt
- Ganska oviktigt
- Varken viktigt eller oviktigt
- Ganska viktigt
- Mycket viktigt

42. Vad hade du för betyg i följande ämnen vårterminen 2021?

	A	B	C	D	E	F	Streck (-)	Minns inte
a) Svenska	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Engelska	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Matematik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

H. Frågor om fritid och kompisar

43. **Brukar du besöka eller delta i något av följande minst ett par gånger i månaden på din fritid?**
Markera med ett eller flera kryss.

- Fritidsgård/ungdomsgård
- Biograf
- Cafeteria/fik
- Bibliotek
- Teatergrupp
- Dansträning
- Gym
- Sporthall/simhall
- Idrottsplats
- Kyrka/församlingslokal
- Ridhus/stall
- Diskotek
- Fest
- Korvkiosk/pizzeria eller liknande
- Musikundervisning/kör
- Replokal
- Rock-/popkonsert
- Föreningslokal
- Scoutträff/friluftsförbundet
- Museum/konstutställning
- Skateboardpark/-ramp
- LAN-ställe
- Flipper-/biljard-/spelhall
- Köpcentrum/affärer
- Nej, inget av detta

44. **Har du något extrajobb?**
Markera med ett eller flera kryss.

- Ja, jag brukar jobba på loven
- Ja, jag brukar jobba på kvällar och helger under terminen
- Nej

45. **Hur många kvällar i veckan brukar du träffa kompisar t.ex. på ungdomsgården, ute eller hemma hos någon?**

- 5 kvällar i veckan eller oftare
- 3-4 kvällar i veckan
- 1-2 kvällar i veckan
- Mer sällan än en kväll i veckan
- Aldrig

46. Brukar du oftast träffa *en* kompis eller *flera* kompisar tillsammans?

Träffar sällan/aldrig kompisar

Jag brukar oftast/alltid vara med *en* kompis

Lika mycket med *en* som med *flera* kompisar

Jag brukar oftast/alltid vara med *flera* kompisar samtidigt

47. Hur ofta brukar du umgås med kompisar som är minst *två år äldre* än du?

Aldrig/nästan aldrig

Ganska sällan

Ganska ofta

Alltid/nästan alltid

Vet inte

48. Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur det är för dig?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken stämmer eller inte stämmer	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
a) Jag litar på att mina kompisar ställer upp för mig om jag behöver hjälp med något	☐	☐	☐	☐	☐
b) Mina kompisar betyder mycket för mig	☐	☐	☐	☐	☐
c) Jag respekterar mina kompisars åsikter	☐	☐	☐	☐	☐

49. Har du blivit mobbad?

Nej, aldrig

Ganska sällan

Ibland

Ja, ofta

50. Har du mobbat andra?

Nej, aldrig

Ganska sällan

Ibland

Ja, ofta

51. Tror du att dina kompisar skulle tycka att det var okej om du...

	Helt okej	Ganska okej	Tveksam	Knappast okej	Inte okej	Inte aktuellt/ Vet inte
a) ... drack dig full?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... skolkade ett par dagar?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) ... stal något i en affär?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) ... provade hasch?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) ... stal en bil?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) ... slog ner en person som sa något förolämpande?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) ... gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

52. Skulle du tycka det var okej om dina kompisar...

	Helt okej	Ganska okej	Tveksam	Knappast okej	Inte okej	Inte aktuellt/ Vet inte
a) ... drack sig fulla?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) ... skolkade ett par dagar?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) ... stal något i en affär?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) ... provade hasch?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) ... stal en bil?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) ... slog ner en person som sa något förolämpande?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) ... gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I. Frågor om hur du mår och hur du är som person

53. Hur väl stämmer följande påståenden in på dig?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken stämmer eller inte stämmer	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
a) Jag har känt mig orolig och nervös senaste tiden	☐	☐	☐	☐	☐
b) Trots att jag är mitt bland människor får jag ibland en känsla av ensamhet	☐	☐	☐	☐	☐
c) Ibland har jag svårt att sova	☐	☐	☐	☐	☐
d) Jag känner mig ofta orättvist behandlad	☐	☐	☐	☐	☐
e) Jag känner mig ofta arg	☐	☐	☐	☐	☐

54. Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande för att du var rädd eller orolig för att bli hotad, trakasserad, utsatt för våld eller något annat brott?

	Nej	Ja
a) Hållit dig borta från skolan en hel dag?	☐	☐
b) Stannat hemma en kväll fast du egentligen velat gå ut?	☐	☐
c) Medvetet undvikit vissa personer?	☐	☐
d) Medvetet undvikit vissa ställen?	☐	☐

55. Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du är som person?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken stämmer eller inte stämmer	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
a) Jag gör ofta saker impulsivt utan att tänka efter i förväg	☐	☐	☐	☐	☐
b) Jag gör det jag känner för, utan tanke på om det är bra eller dåligt på längre sikt	☐	☐	☐	☐	☐
c) Ibland tar jag risker bara för att det är kul	☐	☐	☐	☐	☐
d) Jag tar gärna risker även om det kan vara farligt	☐	☐	☐	☐	☐
e) Jag har ganska lätt för att bli arg	☐	☐	☐	☐	☐
f) När jag blir arg har jag svårt att låta bli att skrika, smälla igen dörrar och liknande	☐	☐	☐	☐	☐
g) Jag tycker ofta att det är svårt att sitta still en längre stund, t.ex. på en lektion	☐	☐	☐	☐	☐
h) Jag försöker undvika svåra uppgifter	☐	☐	☐	☐	☐
i) Jag blir ofta uttråkad när andra berättar om sina problem	☐	☐	☐	☐	☐

J. Frågor om hur du tycker/känner inför vissa saker

56. Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du tror att du skulle göra?

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken stämmer eller inte stämmer	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
a) Om jag hittar en plånbok med 500 kr i så kommer jag att stjäla pengarna	☐	☐	☐	☐	☐
b) Om någon har glömt att låsa en cykel jag vill ha så kommer jag att stjäla den	☐	☐	☐	☐	☐
c) Om jag hittade en mobiltelefon skulle jag kunna behålla den utan att få dåligt samvete	☐	☐	☐	☐	☐
d) Om det är en sak som jag absolut vill ha i en affär, så kommer jag att försöka stjäla den	☐	☐	☐	☐	☐
e) Om en två år yngre elev kallar mig för något dumt, så kommer jag att slå till den eleven	☐	☐	☐	☐	☐

57. Hur väl stämmer följande påståenden enligt dig?					
	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Varken stämmer eller inte stämmer	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
a) Det är viktigt att tala om för polisen om någon vandaliserar skolan	☐	☐	☐	☐	☐
b) På det hela taget gör polisen ett bra jobb	☐	☐	☐	☐	☐
c) Jag litar på att jag skulle få en rättvis behandling av polisen om jag blev misstänkt för ett brott som jag inte har begått	☐	☐	☐	☐	☐
d) Risken att åka fast om man snattar är ganska stor	☐	☐	☐	☐	☐
e) Risken att åka fast om man stjälar en cykel är ganska stor	☐	☐	☐	☐	☐

58. Hur fel tycker du det är för någon i din egen ålder att göra följande saker?					
	Inte fel alls	Knappast fel	Tveksam	Fel	Mycket fel
a) Åka moped utan att använda hjälm	☐	☐	☐	☐	☐
b) Snatta ett paket tuggummi, en chokladkaka eller liknande i en affär	☐	☐	☐	☐	☐
c) Stjäla kläder i en affär	☐	☐	☐	☐	☐
d) Bryta sig in i en sommarstuga för att se om det finns något att stjäla	☐	☐	☐	☐	☐
e) Använda våld för att få respekt	☐	☐	☐	☐	☐

Nu är du klar, tack för din medverkan!

Tänk på att:

- Kontrollera att du inte har missat någon fråga.
- Lägg enkäten i svarskuvertet och klistra igen det.

Om du vill tala med någon om din situation i skolan eller i ditt liv kan du kontakta din skolkurator, skolsköterska, ungdomsmottagning eller någon annan vuxen som du har förtroende för.

På www.umo.se kan du hitta samtliga ungdomsmottagningar i Sverige.

Du kan också kontakta BRIS (www.bris.se) eller telefonnummer 116 111) och BUP (www.bup.se).

Bilaga 4 Variabellista

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

Del A. Frågor om dig och din familj
Hur gammal är du?
Kön
Födelseland (du själv)
Födelseland (mamma)
Födelseland (pappa)
Vilken typ av bostad bor du i?
Är dina föräldrar skilda/separerade?
Vilka personer bor du med?
Har din mamma universitets-/högskoleutbildning?
Har din pappa universitets-/högskoleutbildning?
Har din mamma något arbete?
– Om nej, vad gör din mamma?
Har din pappa något arbete?
– Om nej, vad gör din pappa?
Hur mycket pengar har du ungefär till fritid och nöjen varje månad?
Har du, på grund av din familjs ekonomi, inte kunnat göra eller köpa något som många andra i din ålder kan under de senaste 12 månaderna?
Hur känner du dig när du tänker på din familjs ekonomi?
Hur många gånger har du varit utomlands på semester under de senaste tre åren?
Del B. Frågor om utsatthet för brott under de senaste 12 månaderna
Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...
... någon stulit din cykel?
– Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
... någon stulit din plånbok?
– Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
... någon stulit din mobiltelefon?
– Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
... någon stulit annan värdefull sak från dig?
– Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska, sjuksyster, läkare eller tandläkare?
– Var hände det den senaste gången?
– Blev händelsen polisanmäld?

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?
- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig allvarligt rädd?
- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?
- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
Har någon tafsat eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?
- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?
- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...
... någon skrivit kränkande saker om dig på internet (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?
... någon lagt upp bilder eller filmklipp på dig på internet som du inte ville ska spridas (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?
Har någon enligt din uppfattning utsatt dig för brott någon gång under de senaste 12 månaderna på grund av ...
... din svenska eller utländska bakgrund?
... din religion?
... din sexuella läggning?
... din könsidentitet?
Del C. Frågor om delaktighet i brott och andra problembeteenden
Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?
- Skolkat från skolan en hel dag
- Åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala ("plankat")
- Kört bil eller mc utan körkort eller körkortstillstånd
- Med flit förstört något som inte var ditt (t.ex. busskur, gatlykta, fönster, någons cykel eller liknande)
- Klottrat så kallade "tags" eller liknande med tusch eller sprayfärg
- Utan tillstånd gjort en större graffitimålning

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

- Stulit eller snattat något i en affär
- Använt någon annans eller ett förfalskat ID-kort
- Skaffat dig pengar genom att lura någon
- Stulit något från skolan
- Stulit något från ditt hem (t.ex. alkohol, cigaretter eller annat)
- Stulit någons mobiltelefon
- Stulit en cykel
- Stulit en moped eller motorcykel
- Stulit en bil
- Stulit något ur en bil
- Stulit något ur en ficka, väska, ryggsäck eller liknande
- Ryckt en väska eller liknande från någon du inte känner
- Stulit något ur en källare, vindsförråd eller liknande
- Stulit något annat som vi inte frågat om
- Köpt något som du visste var stulet
- Sålt något som du visste var stulet
- Brutit dig in i en bostad eller annan byggnad
- Haft med en kniv som vapen när du gått ut
- Hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. en mobiltelefon)
- Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt (t.ex. en bil, byggnad eller skog)
- Med avsikt slagit någon som inte tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård
- Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård
- Slagit någon så att han/hon fick ont, men inte så att det behövdes sjukvård
- Med avsikt skadat någon med ett vapen (t.ex. en kniv)
- Laddat ned musik, filmer, spel eller annan programvara genom illegal fildelning
- Skrivit något eller lagt ut bilder/film på internet för att kränka någon
Har du någonsin åkt fast för polisen för något brott du begått?
- Hur gammal var du första gången du åkte fast?
- Fick du delta i samtal eller något program inom socialtjänsten?
Del D. Frågor om tobak, alkohol och droger
Röker eller snusar du minst flera gånger i veckan?
Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?
- Druckit öl, vin, sprit eller annan alkohol så du känt dig berusad
- Rökt hasch eller marijuana

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

- Rökt spice eller andra rökmixar
- Provat annan narkotika (t.ex. amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)
- Använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination
- Sniffat/boffat (t.ex. lim, thinner, tändargas)
- Sålt hasch eller marijuana
- Sålt annan narkotika
Del E. Frågor om dina kompisars brottslighet
Hur många av dina kompisar har begått något brott, som du vet om?
Har någon av dina kompisar gjort något av följande, som du vet om?
... Snattat något i en affär
... Förstört någonting med flit
... Brutit sig in någonstans
... Slagit ner någon
... Åkt fast för polisen
Del F. Frågor om din relation med dina föräldrar
Hur ofta kommer du och din mamma bra överens?
Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din mamma?
Hur ofta kommer du och din pappa bra överens?
Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din pappa?
Hur ofta gör du något trevligt tillsammans med en eller båda dina föräldrar (till exempel gå på bio, spela sällskapsspel, idrotta, ha en mysig filmkväll eller liknande)?
Hur ofta vet någon av dina föräldrar var du är om du går ut på kvällen?
Hur ofta vet någon av dina föräldrar vilka du träffar om du går ut på kvällen?
Hur tror du din förälder/dina föräldrar skulle reagera om du skolkade från skolan ett par dagar?
Del G. Frågor om skolan
Hur trivs du i din skola?
Har du sett mobbning på din skola?
Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna oroat dig för att utsättas för brott i skolan?
Tycker du att dina lärare är bra?
Hur viktigt tycker du det är att få bra betyg?
Vad hade du för betyg i följande ämnen vårterminen 2021?
... Svenska
... Engelska
... Matematik
Del H. Frågor om fritid och kompisar

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

<p>Brukar du besöka eller delta i något av följande minst ett par gånger i månaden på din fritid?</p> <p>– Fritidsgård/ungdomsgård</p> <p>– Biograf</p> <p>– Cafeteria/fik</p> <p>– Bibliotek</p> <p>– Teatergrupp</p> <p>– Dansträning</p> <p>– Gym</p> <p>– Sporthall/idrottshall</p> <p>– Idrottsplats</p> <p>– Kyrka/församlingslokal</p> <p>– Ridhus/stall</p> <p>– Diskotek</p> <p>– Fest</p> <p>– Korvkiosk/pizzeria eller liknande</p> <p>– Musikundervisning/kör</p> <p>– Replokal</p> <p>– Rock-/popkonsert</p> <p>– Föreningslokal</p> <p>– Scoutträff/friluftsförbundet</p> <p>– Museum/konstutställning</p> <p>– Skateboardpark/-ramp</p> <p>– LAN-ställe</p> <p>– Flipper-/biljard-/spelhall</p> <p>– Köpcentrum/affärer</p> <p>– Nej, inget av detta</p> <p>Har du något extrajobb?</p> <p>Hur många kvällar i veckan brukar du träffa kompisar t.ex. på ungdomsgården, ute eller hemma hos någon?</p> <p>Brukar du oftast träffa en kompis eller flera kompisar tillsammans?</p> <p>Hur ofta brukar du umgås med kompisar som är minst två år äldre än du?</p> <p>Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur det är för dig?</p> <p>– Jag litar på att mina kompisar ställer upp för mig om jag behöver hjälp med något</p> <p>– Mina kompisar betyder mycket för mig</p> <p>– Jag respekterar mina kompisars åsikter</p> <p>Har du blivit mobbad?</p>

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

Har du mobbat andra?
Tror du att dina kompisar skulle tycka att det var okej om du ...
... drack dig full?
... skolkade ett par dagar?
... stal något i en affär?
... provade hasch?
... stal en bil?
... slog ner en person som sa något förolämpande?
... gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?
Skulle du tycka det var okej om dina kompisar ...
... drack sig fulla?
... skolkade ett par dagar?
... stal något i en affär?
... provade hasch?
... stal en bil?
... slog ner en person som sa något förolämpande?
... gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?
Del I. Frågor om hur du mår och hur du är som person
Hur väl stämmer följande påståenden in på dig?
- Jag har känt mig orolig och nervös senaste tiden
- Trots att jag är mitt bland människor får jag ibland en känsla av ensamhet
- Ibland har jag svårt att sova
- Jag känner mig ofta orättvist behandlad
- Jag känner mig ofta arg
Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande för att du var rädd eller orolig för att bli hotad, trakasserad, utsatt för våld eller något annat brott?
- Hållit dig borta från skolan en hel dag?
- Stannat hemma en kväll fast du egentligen velat gå ut?
- Medvetet undvikit vissa personer?
- Medvetet undvikit vissa platser?
Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du är som person?
- Jag gör ofta saker impulsivt utan att tänka efter i förväg
- Jag gör det jag känner för, utan tanke på om det är bra eller dåligt på längre sikt
- Ibland tar jag risker bara för att det är kul
- Jag tar gärna risker även om det kan vara farligt
- Jag har ganska lätt för att bli arg

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Tabell 1. Variabellista för SUB 2021.

- När jag blir arg har jag svårt att låta bli att skrika, smälla igen dörrar och liknande
- Jag tycker ofta att det är svårt att sitta still en längre stund, t.ex. på en lektion
- Jag försöker undvika svåra uppgifter
- Jag blir ofta uttråkad när andra berättar om sina problem
Del J. Frågor om hur du tycker/känner inför vissa saker
Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du tror att du skulle göra?
- Om jag hittar en plånbok med 500 kr i så kommer jag att stjäla pengarna
- Om någon har glömt att låsa en cykel jag vill ha så kommer jag att stjäla den
- Om jag hittade en mobiltelefon skulle jag kunna behålla den utan att få dåligt samvete
- Om det är en sak som jag absolut vill ha i en affär, så kommer jag att försöka stjäla den
- Om en två år yngre elev kallar mig för något dumt, så kommer jag att slå till den eleven
Hur väl stämmer följande påståenden enligt dig?
- Det är viktigt att tala om för polisen om någon vandaliserar skolan
- På det hela taget gör polisen ett bra jobb
- Jag litar på att jag skulle få en rättvis behandling av polisen om jag blev misstänkt för ett brott som jag inte har begått
- Risken att åka fast om man snattar är ganska stor
- Risken att åka fast om man stjälar en cykel är ganska stor
Hur fel tycker du det är för någon i din egen ålder att göra följande saker?
- Åka moped utan att använda hjälm
- Snatta ett paket tuggummi, en chokladkaka eller liknande i en affär
- Stjäla kläder i en affär
- Bryta sig in i en sommarstuga för att se om det finns något att stjäla
- Använda våld för att få respekt

Bilaga 5 Internt bortfall

Fråga	Procent
A1	0,8
A2	0,9
A3a	0,8
A3b	0,9
A3c	1,7
A4	0,7
A5	1,2
A6	1,6
A7a	0,9
A7b	1,8
A8	3,9
A8a	10,9
A9	2,7
A9a	15,4
A10	3,1
A11	1,4
A12	1,1
A13	1,2
B14a	0,5
B14a1	3,4
B14b	0,7
B14b1	6,9
B14c	0,7
B14c1	8,2
B14d	0,7
B14d1	7,7
B15	0,8
B15a	10,3
B15b	13,3
B16	1,1
B16a	16,0
B16b	17,3
B17	0,7

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Fråga	Procent
B17a	11,6
B17b	19,3
B18	0,5
B18a	22,7
B18b	14,3
B19	1,0
B19a	13,0
B19b	20,2
B20	0,9
B20a	11,3
B20b	27,2
B21a	2,2
B21b	3,3
B22a	1,0
B22b	1,9
B22c	1,9
B22d	2,1
C23a	0,4
C23b	0,6
C23c	1,0
C23d	0,5
C23e	0,7
C23f	0,8
C23g	0,6
C23h	0,5
C23i	0,7
C23j	0,8
C23k	0,8
C23l	0,7
C23m	0,6
C23n	0,6
C23o	0,6
C23p	1,5
C23q	0,6
C23r	0,8
C23s	0,8
C23t	1,0
C23u	0,9
C23v	1,0
C23w	0,8
C23x	0,8
C23y	1,0

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Fråga	Procent
C23z	1,0
C23å	0,9
C23ä	1,0
C23ö	1,1
C23aa	1,0
C23ab	1,5
C23ac	1,3
C24	1,0
C24a	3,5
C24b	5,4
D25	1,3
D26a	0,7
D26b	0,9
D26c	1,3
D26d	0,9
D26e	0,8
D26f	0,9
D26g	0,8
D26h	1,2
E27	1,9
E28a	1,2
E28b	1,7
E28c	2,1
E28d	1,7
E28e	1,8
F29	1,1
F30	1,3
F31	1,7
F32	1,8
F33	1,2
F34	1,1
F35	1,2
F36	1,3
G37	1,0
G38	1,0
G39	1,4
G40	1,2
G41	1,4
G42a	1,8
G42b	2,0
G42c	2,1
H43	2,1

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Fråga	Procent
H44	1,6
H45	1,6
H46	1,9
H47	1,7
H48a	2,0
H48b	2,6
H48c	2,7
H49	2,2
H50	1,9
H51a	1,8
H51b	2,0
H51c	1,8
H51d	2,0
H51e	2,1
H51f	2,3
H51g	2,2
H52a	1,9
H52b	2,0
H52c	2,1
H52d	2,1
H52e	2,5
H52f	2,2
H52g	2,3
I53a	2,0
I53b	2,3
I53c	2,6
I53d	2,5
I53e	2,3
I54a	2,2
I54b	2,4
I54c	2,5
I54d	2,7
I55a	2,7
I55b	2,7
I55c	3,4
I55d	2,9
I55e	3,3
I55f	2,7
I55g	2,9
I55h	3,0
I55i	3,0
J56a	2,7

OBS: tabellen fortsätter på nästa sida.

Fråga	Procent
J56b	2,7
J56c	3,0
J56d	3,1
J56e	3,0
J57a	3,0
J57b	3,3
J57c	3,4
J57d	3,8
J57e	4,1
J58a	2,9
J58b	3,0
J58c	3,2
J58d	3,0
J58e	3,2

Skolundersökningen om brott 2021

Ämnesområde

Rättsväsende

Statistikområde

Kriminalstatistik

Produktkod

RV0110

Referenstid

Undersökningens frågor undersöker förhållanden under olika typer av tidsperioder, beroende på frågeavsnitt i enkäten. Här följer en sammanfattande beskrivning av de olika tidsperioder som gäller för de olika frågeavsnitten:

- *Avsnitt A. Frågor om eleven och elevens familj*
- Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:
 - förhållandet som råder vid svarstillfället
 - de senaste 12 månaderna
 - de senaste tre åren.
- *Avsnitt B. Frågor om utsatthet för brott under de senaste 12 månaderna*
- Frågorna i detta avsnitt har de senaste 12 månaderna som referensperiod.
- *Avsnitt C. Frågor om delaktighet i brott och andra problembeteenden under de senaste 12 månaderna*
Frågor som rör egen delaktighet i brott har de senaste 12 månaderna som referensperiod, medan frågan som rör om eleven någon gång åkt fast för brott avser tiden ända fram till datainsamlingen.
- *Avsnitt D. Frågor om tobak, alkohol och droger*

Frågan om rökning och användning av snus avser förhållandet som råder vid svarstillfället, medan frågorna om användning av alkohol och narkotika har de senaste 12 månaderna som referensperiod.

- *Avsnitt E. Frågor om kompisars brottslighet*
Frågorna i detta avsnitt avser tidsperioden ända fram till svarstillfället.
- *Avsnitt F. Frågor om relationen till föräldrarna*
Frågorna i detta avsnitt avser förhållandet som råder vid svarstillfället.
- *Avsnitt G. Frågor om skolan*
- Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:
 - förhållandet som råder vid svarstillfället
 - de senaste 12 månaderna.
- Utöver detta finns en fråga om elevens betyg i vissa ämnen föregående termin.
- *Avsnitt H. Frågor om fritid och kompisar*
Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:
 - förhållandet som råder vid svarstillfället
 - ända fram till tidpunkten för datainsamlingen.
- *Avsnitt I. Frågor om hur eleven mår och är som person*
Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:
 - förhållandet som råder vid svarstillfället
 - de senaste 12 månaderna.
- *Avsnitt J. Frågor om hur eleven tycker/känner inför vissa saker*
Detta avsnitt innehåller frågor som rör förhållandet som råder vid svarstillfället.

Observera att SUB ingår i den officiella statistiken från och med SUB 2019, det vill säga undersökningsåret 2019. I rapporten publiceras dock även motsvarande resultat från tidigare undersökningsomgångar (SUB 2015 och SUB 2017), vilka är producerade utifrån samma kvalitetskrav.

Statistikens kvalitet

1 Relevans

Ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många av de brott som ungdomar begår, och utsätts för, inte upptäcks och polisanmäls. Skolundersökningen om brott (SUB), som bygger på självdeklarerad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9, utgör en viktig källa till kunskap om ungdomars utsatthet, samt om ungdomsbrottslighetens

omfattning och karaktär. Eftersom självdeklarationsundersökningar inte är beroende av registerbaserad kriminalstatistik, har man möjlighet att genom SUB få en bild av den brottslighet som inte kommer till rättsväsendets kännedom.

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Det främsta syftet med SUB 2021 är att studera utvecklingen *över tid*, vad gäller utsatthet för brott och delaktighet i brott bland ungdomar i årskurs 9. Utöver detta presenteras utsattheten för brott samt delaktigheten i brott uppdelat på olika grupper av elever.

Skolundersökningen om brott har genomförts sedan 1995. Undersökningen initierades vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet och har sedan 1999 genomförts på Brå. Under perioden 1995–2005 genomfördes undersökningen vart annat år. Därefter genomfördes den vart tredje år fram till 2011, för att därefter genomföras 2015, 2017, 2019 och 2021. Sedan 2016 är det inskrivet i Brås instruktion att SUB ska genomföras minst vart tredje år.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Primära användare av SUB är rättsväsendet och socialtjänsten, men undersökningens resultat kan också användas av

- forskare vars studier rör exempelvis riskfaktorer för unga som begår brott.
- skolpersonal och andra aktörer inom skolväsendet, framför allt för kunskap om den utsatthet för brott som förekommer i skolmiljö.
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), i deras arbete med att skapa trygga skolor.
- Brottsoffermyndigheten, i deras arbete med att sprida kunskap om utsatthet bland ungdomar och var de som utsatts kan vända sig för stöd och hjälp.

1.2 Statistikens innehåll

Redovisningen av utsatthet för brott och andra kränkningar samt delaktighet i brott och andra riskbeteenden sker på individnivå, vilket innebär att resultaten redovisas i form av andel elever *av samtliga medverkande*. När det gäller information om händelserna, såsom brottsplats och om brottet har polisanmälts, redovisas resultaten som andel *av de utsatta*.

1.2.1 Objekt och population

Undersökningen är en urvalsundersökning, och populationen är elever inskrivna vid kommunala och fristående skolor som enligt SCB:s skolregister har årskurs 9. I urvalsramen ingick totalt 1 546 skolor, vilket motsvarar 113 409 elever. Utifrån detta gjordes ett slumpmässigt urval om 402 skolor.

Särskolor och specialskolor ingår inte i urvalet. Endast klasser där eleverna själva kan fylla i enkäten inkluderas i urvalet. Detta medför att urvalet inte omfattar klasser med elever som kan antas ha svårigheter att förstå enkäten, exempelvis på grund av vissa typer av funktionsvariationer eller språkhinder. Därutöver exkluderades även skolor med färre än fem elever i årskurs 9, vilket kan vara fallet med till exempel sjukhusskolor.

1.2.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i SUB 2021.

- **Registervariabler – inhämtas från SCB**
 - Typ av huvudman för skolan (kommunal skola eller enskild skola)
 - Län
 - Kommun

- **Processdata, urvalsinformation, vikter**
 - SCB-id
 - Svarsdatum
 - Utsändning
 - Stratumtillhörighet
 - Skolnummer (löpnummer)
 - Kalibreringsvikt
 - Elevantal i populationen per stratum
 - Urvalsstorlek skolenheter per stratum
 - Antal svarande skolenheter per stratum
 - Designvikter

Frågeformulär

- **Del A. Frågor om eleven och elevens familj**
 - Hur gammal är du?
 - Kön
 - Födelseland (du själv)
 - Födelseland (mamma)
 - Födelseland (pappa)
 - Vilken typ av bostad bor du i?
 - Är dina föräldrar skilda/separerade?
 - Vilka personer bor du med?
 - Har din mamma universitets-/högskoleutbildning?
 - Har din pappa universitets-/högskoleutbildning?
 - Har din mamma något arbete?
 - Om nej, vad gör din mamma?
 - Har din pappa något arbete?
 - Om nej, vad gör din pappa?
 - Hur mycket pengar har du ungefär till fritid och nöjen varje månad?
 - Har du, på grund av din familjs ekonomi, inte kunnat göra eller köpa något som många andra i din ålder kan under de senaste 12 månaderna?
 - Hur känner du dig när du tänker på din familjs ekonomi?
 - Hur många gånger har du varit utomlands på semester under de senaste tre åren?
- **Del B. Frågor om utsatthet för brott under de senaste 12 månaderna**
 - Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att
 - någon stulit din cykel?
 - Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
 - någon stulit din plånbok?
 - Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
 - någon stulit din mobiltelefon?
 - Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
 - någon stulit annan värdefull sak från dig?
 - Gjordes polisanmälan den senaste gången det hände?
 - Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska, sjuksyster,

läkare eller tandläkare?

- Var hände det den senaste gången?
- Blev händelsen polisanmäld?
- Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?
 - Var hände det den senaste gången?
 - Blev händelsen polisanmäld?
- Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig allvarligt rädd?
 - Var hände det den senaste gången?
 - Blev händelsen polisanmäld?
- Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?
 - Var hände det den senaste gången?
 - Blev händelsen polisanmäld?
- Har någon tafsat eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?
 - Var hände det den senaste gången?
 - Blev händelsen polisanmäld?
- Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?
 - Var hände det den senaste gången?
 - Blev händelsen polisanmäld?
- Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att
 - någon skrivit kränkande saker om dig på internet (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?
 - någon lagt upp bilder eller filmklipp på dig på internet som du inte ville ska spridas (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?
- Har någon enligt din uppfattning utsatt dig för brott någon gång under de senaste 12 månaderna på grund av
 - din svenska eller utländska bakgrund?
 - din religion?
 - din sexuella läggning?
 - din könsidentitet?
-
- Del C. Frågor om delaktighet i brott och andra problembeteenden

- Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?
- Skolkat från skolan en hel dag
 - Åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala ("plankat")
 - Kört bil eller mc utan körkort eller körkortstillstånd
 - Med flit förstört något som inte var ditt (t.ex. busskur, gatlykta, fönster, någons cykel eller liknande)
 - Klottrat så kallade "tags" eller liknande med tusch eller sprayfärg
 - Utan tillstånd gjort en större graffitimålning
 - Stulit eller snattat något i en affär
 - Använt någon annans eller ett förfalskat ID-kort
 - Skaffat dig pengar genom att lura någon
 - Stulit något från skolan
 - Stulit något från ditt hem (t.ex. alkohol, cigaretter eller annat)
 - Stulit någons mobiltelefon
 - Stulit en cykel
 - Stulit en moped eller motorcykel
 - Stulit en bil
 - Stulit något ur en bil
 - Stulit något ur en ficka, väska, ryggsäck eller liknande
 - Ryckt en väska eller liknande från någon du inte känner
 - Stulit något ur en källare, vindsförråd eller liknande
 - Stulit något annat som vi inte frågat om
 - Köpt något som du visste var stulet
 - Sålt något som du visste var stulet
 - Brutit dig in i en bostad eller annan byggnad
 - Haft med en kniv som vapen när du gått ut
 - Hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. en mobiltelefon)
 - Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt (t.ex. en bil, byggnad eller skog)
 - Med avsikt slagit någon som inte tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård
 - Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård
 - Slagit någon så att han/hon fick ont, men inte så att det behövdes sjukvård

- Med avsikt skadat någon med ett vapen (t.ex. en kniv)
- Laddat ned musik, filmer, spel eller annan programvara genom illegal fildelning
- Skrivit något eller lagt ut bilder/film på internet för att kränka någon
- Har du någonsin åkt fast för polisen för något brott du begått?
 - Hur gammal var du första gången du åkte fast?
 - Fick du delta i samtal eller något program inom socialtjänsten?
- **Del D. Frågor om tobak, alkohol och droger**
 - Röker eller snusar du minst flera gånger i veckan?
 - Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?
 - Druckit öl, vin, sprit eller annan alkohol så du känt dig berusad
 - Rökt hasch eller marijuana
 - Rökt spice eller andra rökmixar
 - Provat annan narkotika (t.ex. amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)
 - Använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination
 - Sniffat/boffat (t.ex. lim, thinner, tändargas)
 - Sålt hasch eller marijuana
 - Sålt annan narkotika
- **Del E. Frågor om kompisars brottslighet**
 - Hur många av dina kompisar har begått något brott, som du vet om?
 - Har någon av dina kompisar gjort något av följande, som du vet om?
 - Snattat något i en affär
 - Förstört någonting med flit
 - Brutit sig in någonstans
 - Slagit ner någon
 - Åkt fast för polisen
- **Del F. Frågor om relationen till föräldrarna**
 - Hur ofta kommer du och din mamma bra överens?
 - Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din mamma?
 - Hur ofta kommer du och din pappa bra överens?
 - Hur ofta kan du prata om problem eller andra känsliga saker med din pappa?
 - Hur ofta gör du något trevligt tillsammans med en eller båda dina

föräldrar (till exempel gå på bio, spela sällskapsspel, idrotta, ha en mysig filmkväll eller liknande)?

- Hur ofta vet någon av dina föräldrar var du är om du går ut på kvällen?
- Hur ofta vet någon av dina föräldrar vilka du träffar om du går ut på kvällen?
- Hur tror du din förälder/dina föräldrar skulle reagera om du skolkade från skolan ett par dagar?
- **Del G. Frågor om skolan**
 - Hur trivs du i din skola?
 - Har du sett mobbning på din skola?
 - Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna oroat dig för att utsättas för brott i skolan?
 - Tycker du att dina lärare är bra?
 - Hur viktigt tycker du det är att få bra betyg?
 - Vad hade du för betyg i följande ämnen vårterminen 2021?
 - Svenska
 - Engelska
 - Matematik
- **Del H. Frågor om fritid och kompisar**
 - Brukar du besöka eller delta i något av följande minst ett par gånger i månaden på din fritid?
 - Fritidsgård/ungdomsgård
 - Biograf
 - Cafeteria/fik
 - Bibliotek
 - Teatergrupp
 - Dansträning
 - Gym
 - Sporthall/idrottshall
 - Idrottsplats
 - Kyrka/församlingslokal
 - Ridhus/stall
 - Diskotek
 - Fest
 - Korvkiosk/pizzeria eller liknande
 - Musikundervisning/kör
 - Replokal
 - Rock-/popkonsert

- Föreningslokal
 - Scoutträff/friluftsförbundet
 - Museum/konstutställning
 - Skateboardpark/-ramp
 - LAN-ställe
 - Flipper-/biljard-/spelhall
 - Köpcentrum/affärer
 - Nej, inget av detta
 - Har du något extrajobb?
 - Hur många kvällar i veckan brukar du träffa kompisar t.ex. på ungdomsgården, ute eller hemma hos någon?
 - Brukar du oftast träffa en kompis eller flera kompisar tillsammans?
 - Hur ofta brukar du umgås med kompisar som är minst två år äldre än du?
 - Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur det är för dig?
 - Jag litar på att mina kompisar ställer upp för mig om jag behöver hjälp med något
 - Mina kompisar betyder mycket för mig
 - Jag respekterar mina kompisars åsikter
 - Har du blivit mobbad?
 - Har du mobbat andra?
 - Tror du att dina kompisar skulle tycka att det var okej om du
 - drack dig full?
 - skolkade ett par dagar?
 - stal något i en affär?
 - provade hasch?
 - stal en bil?
 - slog ner en person som sa något förolämpande?
 - gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?
 - Skulle du tycka det var okej om dina kompisar
 - drack sig fulla?
 - skolkade ett par dagar?
 - stal något i en affär?
 - provade hasch?
 - stal en bil?
 - slog ner en person som sa något förolämpande?
 - gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?
- **Del I. Frågor om hur eleven mår och är som person**

- Hur väl stämmer följande påståenden in på dig?
 - Jag har känt mig orolig och nervös senaste tiden
 - Trots att jag är mitt bland människor får jag ibland en känsla av ensamhet
 - Ibland har jag svårt att sova
 - Jag känner mig ofta orättvist behandlad
 - Jag känner mig ofta arg
- Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande för att du var rädd eller orolig för att bli hotad, trakasserad, utsatt för våld eller något annat brott?
 - Hållit dig borta från skolan en hel dag?
 - Stannat hemma en kväll fast du egentligen velat gå ut?
 - Medvetet undvikit vissa personer?
 - Medvetet undvikit vissa platser?
- Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du är som person?
 - Jag gör ofta saker impulsivt utan att tänka efter i förväg
 - Jag gör det jag känner för, utan tanke på om det är bra eller dåligt på längre sikt
 - Ibland tar jag risker bara för att det är kul
 - Jag tar gärna risker även om det kan vara farligt
 - Jag har ganska lätt för att bli arg
 - När jag blir arg har jag svårt att låta bli att skrika, smälla igen dörrar och liknande
 - Jag tycker ofta att det är svårt att sitta still en längre stund, t.ex. på en lektion
 - Jag försöker undvika svåra uppgifter
 - Jag blir ofta uttråkad när andra berättar om sina problem
- **Del J. Frågor om hur eleven tycker/känner inför vissa saker**
 - Hur väl stämmer följande påståenden överens med hur du tror att du skulle göra?
 - Om jag hittar en plånbok med 500 kr i så kommer jag att stjäla pengarna
 - Om någon har glömt att låsa en cykel jag vill ha så kommer jag att stjäla den
 - Om jag hittade en mobiltelefon skulle jag kunna behålla den utan att få dåligt samvete
 - Om det är en sak som jag absolut vill ha i en affär, så kommer jag att försöka stjäla den

- Om en två år yngre elev kallar mig för något dumt, så kommer jag att slå till den eleven
- Hur väl stämmer följande påståenden enligt dig?
 - Det är viktigt att tala om för polisen om någon vandaliserar skolan
 - På det hela taget gör polisen ett bra jobb
 - Jag litar på att jag skulle få en rättvis behandling av polisen om jag blev misstänkt för ett brott som jag inte har begått
 - Risken att åka fast om man snattar är ganska stor
 - Risken att åka fast om man stjälar en cykel är ganska stor
- Hur fel tycker du det är för någon i din egen ålder att göra följande saker?
 - Åka moped utan att använda hjälm
 - Snatta ett paket tuggummi, en chokladkaka eller liknande i en affär
 - Stjäla kläder i en affär
 - Bryta sig in i en sommarstuga för att se om det finns något att stjäla
 - Använda våld för att få respekt

1.2.3 Statistiska mått

Beräkningarna i rapporten är skattningar av andelen (i procent) av den totala populationen elever i årkurs nio uppdelat på kön. Andelar används vid jämförelser mellan grupper. Avrundningen av procenttal innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till 100 procent.

I resultatredovisningen används ibland sammanslagningar av frågor. Ett exempel på detta är redovisningen av den totala andel utsatta elever, som är en sammanslagning av utsatthet för misshandel, hot, rån, sexualbrott och stöldbrott.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Samtliga resultat i rapporten presenteras uppdelat på kön i de fall det är möjligt. Resultat som baseras på färre än 100 respondenter redovisas inte, eftersom skattningarna då blir för osäkra. Detta innebär att det i en del fall inte är möjligt att presentera resultaten uppdelat på kön, utan enbart utifrån totalen. Vid utsatthet för rån innebär detta dessutom att resultaten för två mätperioder (2015 och 2017) har fått slås samman för att möjliggöra redovisning över huvud taget.

För den övergripande redovisning av utsattheten för brott och delaktighet i brott (samt uppdelat på brottstyp) som finns i bilaga tillämpas även redovisningsgrupper utefter svensk/utländsk bakgrund, bostadstyp, föräldrar skilda/separerade, föräldrarnas utbildning, föräldrarnas sysselsättning, familjens ekonomiska resurser.

- **Kön**¹⁰
 - Killar
 - Tjejer
- **Svensk/utländsk bakgrund**
 - Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder
 - Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda
 - Utrikesfödd
- **Bostadstyp**
 - Hus
 - Lägenhet
- **Föräldrar skilda/separerade**
 - Nej
 - Ja
- **Föräldrarnas utbildning**
 - Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning
 - En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning
 - Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning
- **Föräldrarnas sysselsättning**
 - Båda föräldrarna har arbete
 - Minst en förälder saknar arbete
- **Familjens ekonomiska resurser**
 - Ej svaga ekonomiska resurser
 - Svaga ekonomiska resurser

1.2.5 Referenstider

Undersökningens frågor undersöker förhållanden under olika typer av tidsperioder, beroende på frågeavsnitt i enkäten:

- **Avsnitt A. Frågor om eleven och elevens familj**

¹⁰ Vid tidigare mätpunkter har antalet varit för lågt (under 100) för att kunna särredovisas. Denna omgång utgjordes gruppen av 103 elever. Det görs dock fortfarande ingen särredovisning, dels eftersom uppgifternas kvalitet är svårbedömd, och dels för att rapportens huvudfokus är utveckling över tid. Däremot ingår gruppen i redovisningar av det totala antalet elever.

Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:

- förhållandet som råder vid svarstillfället
- de senaste 12 månaderna
- de senaste tre åren.

- **Avsnitt B. Frågor om utsatthet för brott under de senaste 12 månaderna**

Frågorna i detta avsnitt har de senaste 12 månaderna som referensperiod.

- **Avsnitt C. Frågor om delaktighet i brott och andra riskbeteenden de senaste 12 månaderna**

Frågor som rör egen delaktighet i brott har de senaste 12 månaderna som referensperiod, medan frågan om ifall eleven åkt fast för brott handlar om ifall det hänt någon gång ända fram till tidpunkten för datainsamlingen.

- **Avsnitt D. Frågor om tobak, alkohol och droger**

Frågan om rökning och användning av snus avser förhållandet som råder vid svarstillfället, medan frågorna om användning av alkohol och narkotika har de senaste 12 månaderna som referensperiod.

- **Avsnitt E. Frågor om kompisars brottslighet**

Frågorna i detta avsnitt avser tidsperioden ända fram till tidpunkten för svarstillfället.

- **Avsnitt F. Frågor om relationen till föräldrarna**

Frågorna i detta avsnitt avser förhållandet som råder vid svarstillfället.

- **Avsnitt G. Frågor om skolan**

Detta avsnitt innehåller frågor med två olika referensperioder:

- förhållandet som råder vid svarstillfället
- de senaste 12 månaderna.

Utöver detta finns en fråga om elevens betyg i vissa ämnen föregående termin.

- **Avsnitt H. Frågor om fritid och kompisar**

Detta avsnitt innehåller frågor med två olika referensperioder:

- förhållandet som råder vid svarstillfället
- ända fram till tidpunkten för datainsamlingen.

- **Avsnitt I. Frågor om hur eleven mår och är som person**

Detta avsnitt innehåller frågor med två olika referensperioder:

- förhållandet som råder vid svarstillfället
- de senaste 12 månaderna.

- **Avsnitt J. Frågor om hur eleven tycker/känner inför vissa saker**

Detta avsnitt innehåller frågor som rör förhållandet som råder vid svarstillfället.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Skolundersökningen om brott är en urvalsundersökning, och de felkällor som är aktuella vid denna typ av urvalsundersökning är täckningsfel, bortfallsfel, urvalsfel, mätfel och bearbetningsfel. Den sammantagna bedömningen är att Skolundersökningen om brott i stor utsträckning kan anses vara representativ för elever i årskurs 9 i Sverige. Däremot är den inte representativ för de elever som går i särskola eller specialskola, eftersom de inte ingår i urvalet. Detta innebär troligen att undersökningen missar grupper som är väldigt utsatta, såsom elever med funktionshinder, och detta är viktigt att beakta vid tolkningen av resultaten.

2.2 Osäkerhetskällor

Den felkälla som ofta har störst betydelse i enkätundersökningar är mätfel, något som huvudsakligen orsakas av frågeformulärets utformning eller av omständigheter vid svarstillfället. Detta kan leda till såväl över- som underskattningar i resultaten.

I denna undersökning bedöms risken för mätfel huvudsakligen bero på respondentens vilja och möjlighet att lämna rättvisande svar. Det kan vara svårt att minnas exakt när en händelse ägde rum, och därigenom kan händelser som inte borde vara med i undersökningen ändå rapporteras.

Undersökningen baseras på skolurval, och datainsamlingen görs på plats i klassrummet. Om en elev som ofta begår brott eller utsätts för brott är mycket frånvarande från skolan, finns det en risk att de inte deltar i undersökningen.

Enligt tidigare analyser av skillnader i svarsmönster (SUB 2011) mellan elever som besvarade enkäten på den avsatta lektionen och elever som besvarade enkäten i efterhand, hade den sistnämnda gruppen inte någon statistiskt

säkerställd högre genomsnittlig brottsbelastning än eleverna i den förstnämnda gruppen (Brå-rapport 2013:3). Enligt uppföljningar av bortfall som har gjorts i andra liknande undersökningar, utgör olovligt frånvarande elever en minoritet av det totala antalet frånvarande elever (se till exempel CAN 2017). I Skolundersökningen om brott ombeds skolorna att ge frånvarande elever möjligheten att besvara enkäten vid ett senare tillfälle.

Vid tolkning av resultaten är det viktigt att ha i åtanke att undersökningen lämpar sig bättre för att studera utvecklingen över tid och för att jämföra olika grupper än för att skatta exakta nivåer av utsatthet och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9.

2.2.1 Urval

Urvalsramen består av elever inskrivna vid kommunala och fristående skolor som enligt SCB:s skolregister har årskurs 9. Särskolor, specialskolor och skolor med färre än fem elever i årskurs 9 ingår inte i urvalet. Endast klasser där eleverna själva kan fylla i enkäten inkluderas i urvalet. Detta medför att urvalet inte omfattar klasser med elever som kan antas ha svårigheter att förstå enkäten, exempelvis på grund av vissa typer av funktionsvariationer eller språkhinder.

För att säkerställa att elever i samtliga delar av landet får möjlighet att delta i undersökningen, definierades 6 strata utifrån län och urvalet allokerades lika per stratum, 67 skolor per strata.

Undersökningen bygger på ett tvåstegsurval, där steg 1 var ett stratifierat Pareto π ps-urval för urval av skolor.

Alla skolor hade inte samma sannolikhet att komma med i urvalet, utan sannolikheten var proportionell mot skolans elevantal i årskurs 8. Det innebär att ju fler elever en skola har, desto större är sannolikheten att skolan kommer med i urvalet. Med denna metod undviker man överrepresentation av skolor med få elever i årskurs 9, vilket gör urvalet mer representativt. Elevantalet hämtades från den senaste elevinsamlingen som SCB gör varje år på uppdrag av Skolverket. I detta fall gjordes den senaste elevinsamlingen i oktober 2020, när eleverna gick i årskurs 8.

Till de skolor som i första urvalssteget valts ut skickades inbjudan till att delta i undersökningen. Bland dem som tackade ja, drogs slumpmässigt en nionde klass per skola med Pareto π ps-urval. Som storleksmått användes

elevantal per klass. Samtliga elever i de utvalda klasserna i årskurs 9 fick möjlighet att delta i undersökningen.

I analysen av materialet används ett viktningförfarande som tar hänsyn till både bortfallet och översamplingen, och korrigerar så att resultaten blir så representativa som möjligt för elever i årskurs 9. Trots att översamplingsar kan generera effektivare urval, kan de också leda till ett större bortfall totalt sett, särskilt när man översamlar grupper med lägre svarsbenägenhet. I Skolundersökningen om brott har däremot den översamplade gruppen (skolor med högre elevantal) högst svarsbenägenhet, och översamplingen har därmed inte någon betydande inverkan på den totala svarsfrekvensen.

I brottsofferundersökningar där man vill kunna redovisa skillnader i utsatthet för brott mellan olika undergrupper, krävs generellt stora urval, eftersom de flesta av de tillfrågade personerna inte har drabbats av brott. Urvalsstorleken för undersökningen uppgår till 1 546 skolenheter. Trots att urvalet är stort finns begränsningar i vad som kan redovisas för ett visst år; i regel gäller detta detaljerade analyser om utsatthet för enskilda brottskategorier inom statistiskt sett små grupper (exempelvis könsuppdelade analyser bland utsatta för personrån). Det finns emellertid möjlighet att genomföra sådana fördjupade analyser genom att material från flera år slås samman. Urvalsfel i en undersökning kan uppkomma när man studerar endast ett urval av populationen (urvalsundersökning) i stället för hela populationen (totalundersökning). De vikter som används justerar till viss del för urvalsfelet, genom att vikta upp de grupper som på grund av urvalet blir underrepresenterade i undersökningsmaterialet. Vikterna bidrar till att precisionen i skattningarna ökar. Detta sker dock mot bakgrund av de variabler som är kända i populationen och som valts ut som hjälpvariabler, varför en komplett justering av urvalsfelet inte kan göras.

2.2.2 Ramtäckning

I Skolundersökningen om brott 2021 identifierades en skola i urvalet som övertäckning. Det rörde sig då om en skola som inte hade någon klass i årskurs 9.

I Skolundersökningen om brott omfattar undertäckning eventuella nyuppstartade skolor som registrerat sin verksamhet efter det att urvalet till undersökningen drogs i oktober 2020. Det finns idag ingen uppskattning om hur många skolor detta kan röra sig om, men effekten av eventuell undertäckning på resultaten bedöms inte vara särskilt stor.

2.2.3 Mätning

Skolundersökningen om brott kartlägger självdeklarerad utsatthet för brott, och delaktighet i brott, bland elever i årskurs 9. Urvalet (Pareto π ps-urval) görs i två steg, först stratifierat på skolnivå och sedan på klassnivå. Som storleksmått används elevantal per klass. Statistiska åtgärder har också vidtagits för att öka precisionen i skattningarna och för att korrigera för bortfallet. Datainsamlingen sköts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Brå, och går till på så sätt att eleverna anonymt får besvara en enkät, på plats i skolorna. Den senaste datainsamlingen genomfördes från slutet av oktober 2021 till slutet av januari 2022.

De huvudsakliga problemen för resultatens tillförlitlighet gäller de tillfrågades förmåga och vilja att lämna sanna svar. Risker finns för såväl över- som underrapportering. Det kan förekomma att respondenter väljer att lämna tillrättlagda svar, som antas vara "socialt önskvärda", exempelvis på frågor om huruvida en polisanmälan gjorts eller ej.

Händelser kan också placeras fel i tiden, det vill säga att respondenterna felaktigt inkluderar händelser som inträffade före eller efter referensperioden (den så kallade teleskopeffekten), eller exkluderar händelser som egentligen inträffat under referensperioden. I SUB efterfrågas utsatthet under de senaste 12 månaderna.

Det primära syftet med undersökningen är inte att mäta exakta nivåer av utsatthet och delaktighet, utan att få en bild av hur det ser ut i olika grupper av elever och hur den utvecklas över tid.

2.2.4 Bortfall

Externt bortfall

Undersökningar av detta slag är alltid förknippade med ett visst externt bortfall, det vill säga utvalda enheter som inte vill eller kan medverka i undersökningen. Externt bortfall är problematiskt om det finns skäl att tro att det är en viss typ av personer i den undersökta populationen som väljer att inte svara, eftersom resultaten då blir missvisande. Ju fler som deltar i undersökningen, desto mindre blir utrymmet för fel som beror på slumpen.

I Skolundersökningen om brott kan det externa bortfallet delas upp i två kategorier: dels på skolnivå, dels på elevnivå.

Bortfall på skolnivå

Bortfall på skolnivå inkluderar de skolor som fallit bort i det första urvalet på grund av att de valt att inte delta (26,4 procent av skolorna) och de skolor som meddelat att de ska medverka, men som sedan trots detta inte medverkat (15,9 procent). Det totala bortfallet på skolnivå är alltså 38,2. Bortfallet i SUB 2021 är större än i 2019 års undersökning (då det var 30,5 procent) men på ungefär samma nivå som i 2017 års undersökning (då det var 43,8 procent). Bortfallet 2015 var 27,6 procent. Det kan noteras att urvalet 2017, 2019 och 2021 bestod av 402 skolor, medan urvalet 2015 bestod av 300 skolor. Antalet skolor och elever som deltog i undersökningen 2021 var därmed större än de som deltog 2015, trots att bortfallet 2021 var betydligt större.

De medverkande skolorna har en god geografisk spridning över landet. Andelen svarande skolor skiljer sig mellan de olika landsdelarna (stratumen), men det går inte att se något tecken på systematiska samband mellan medverkan och landsdel. Störst andel svarande uppgick till 80,7 procent, och lägst andel svarande uppgick till 64,5 procent. Antalet skolor som deltagit i undersökningen varierade mellan som lägst 43 skolor, till som högst 53 skolor. Svarsandelen är marginellt högre bland skolor med färre än 60 elever i årskurs 9 (74,7–74,5 procent) än bland skolor med 60 elever eller fler (73,6–73,7 procent). Svarsfrekvensen var på ungefär samma nivå i kommunala skolor som i skolor med en enskild huvudman (74,2 respektive 73,5 procent).

Bortfall på elevnivå

Bortfall på elevnivå kan röra sig om elever som är frånvarande under datainsamlingen, eller, i vissa fall, elever med bristande språkkunskaper i de språk som enkäten finns tillgänglig på. Någon specifik information om anledningen till bortfall samlades inte in i klassrapporten.

På elevnivå beräknas bortfallet på de elever som fått möjligheten att delta i undersökningen, men som av olika anledningar inte besvarat enkäten. Totalt utgör dessa elever 19,3 procent i SUB 2021. Det är en något högre andel än i SUB 2019, då motsvarande andel var 15,3 procent, och en betydligt mindre andel än i SUB 2017, då motsvarande andel var 31,4 procent. I SUB 2015 var motsvarande andel 13,4 procent. Andelen svarande elever varierar mellan de sex olika landsdelarna (stratumen), med mellan 66,2 procent och 71,7 procent. Intressant är att andelen svarande elever är störst (71,7

procent) i den landsdel där andelen svarande på skolnivå är lägst (64,5 procent). Det är inte några kraftiga skillnader i antalet svarande elever (mellan 748 och 928 svarande) trots att bortfallet varierar något.

Vidare är svarsfrekvensen högst (69,9 respektive 69,2 procent) dels i skolor som hade 90 elever eller fler i årskurs 9, dels i de skolor som hade mellan 30–59 elever i årskurs 9.

Det finns en viss skillnad i svarsfrekvens mellan kommunala skolor och skolor med en enskild huvudman (68,6 respektive 63,1 procent). Totalt sett går 83 procent av de medverkande eleverna i en skola med en kommunal huvudman, medan 17 procent går i en skola med en enskild huvudman. Denna fördelning är snarlik fördelningen i den förra undersökningen. Detta stämmer också mycket väl överens med hur det ser ut på nationell nivå i Sverige; totalt sett går ungefär 84 procent av eleverna i grundskolan i skolor med kommunala huvudmän, medan resterande 16 procent går i skolor med enskilda huvudmän.

Internt bortfall

Det interna (partiella) bortfallet handlar om att de elever som besvarar enkäten inte alltid svarar på alla frågor, eller ibland besvarar frågor på ett felaktigt sätt. Det förekommer också att elever kryssar i flera rutor som svar på frågor där endast en ruta ska kryssas i. Eftersom en del av frågorna i undersökningen kan uppfattas som känsliga – kanske särskilt för elever som utsatts för vissa brott – kan internt bortfall också uppkomma med anledning av att eleverna inte *vill* besvara vissa frågor.

Det är ett generellt problem med pappersenkäter att man inte kan förhindra att respondenterna svarar på frågor de inte ska svara på, eller att de riskerar att missa att svara på frågor de ska svara på. Nästan alla frågor i enkäten har givna svarsalternativ med så kallade kryssvar, både för att göra enkäten enkel att besvara och för att undvika bortfall bland elever med exempelvis skrivsvårigheter. I analyserna inkluderas enbart de elever som, enligt vad som går att bedöma, svarat på ett korrekt sätt på den aktuella frågan.

En vanlig orsak till det stora bortfallet är att eleven kryssar i flera svarsalternativ. Vid frågan om polisanmälan kan det exempelvis röra sig om att eleven kryssar i både ”ja” och ”vet inte” för att eleven tror att en anmälan har upprättats men inte vet det säkert. När det gäller uppföljningsfrågan om brottsplats missar många elever instruktionen om att

frågan rör den *senaste* händelsen, och för de elever som utsatts flera gånger anges därför ibland flera platser.

2.2.5 Bearbetning

Granskningen av data skedde med hjälp av tre olika filter, i syfte att identifiera enkäter med för låg kvalitet, där det till exempel är uppenbart att eleven svarat oseriöst, överdrivet eller inte svarat alls. Totalt exkluderades 0,6 procent av eleverna (33 respondenter) vid denna granskning.

Filter 1 syftar till att rensa bort enkäter med ett stort internt bortfall. Enkäten har 16 frågor om utsatthet för brott och 32 frågor om delaktighet i brott. För att identifiera respondenter med för stort internt bortfall stryks de som har svarat på mindre än hälften av frågorna i del B eller del C.

Filter 2 syftar till att identifiera de elever som angett en uppenbart överdriven delaktighet i brott. Här stryks de individer som kryssat i svarsalternativet med högst antal gånger (20 gånger eller mer) på frågorna om hen stulit en bil, brutit sig in i bostad eller annan byggnad, tänt eld på något värdefullt, slagit någon (icke familjemedlem) så att sjukvård krävdes och om hen skadat någon med ett vapen.

Filter 3 syftar till att identifiera elever som använt ett slentrianmässigt svarsmönster i enkäten. Dessa identifieras som de elever som svarat längst till vänster på svarsskalan på samtliga frågor på ett helt uppslag. Det gäller frågor om fritid och kompisar, om hur eleven mår och är som person och om hur eleven tycker/känner inför vissa saker.

Efter rättningar var det interna bortfallet i enkäten över 5 procent på 18 av de 173 frågorna. Samtliga avser uppföljningsfrågor. Två av frågorna handlar om vad mamma respektive pappa gör och ställs till de elever som angett att föräldrarna inte arbetar. En av frågorna fråga handlar om huruvida eleven fått delta i något program hos socialtjänsten och ställs till de elever som uppgett att de har åkt fast för brott. Resterande är uppföljningsfrågor till utsatthet för brott (var brottet skedde och om brottet polisanmälts), och vad gäller dessa frågor är bortfallet särskilt stort.

2.2.6 Modellantaganden

Ej relevant.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Ej relevant.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Det färdiga datasetet inklusive vikter och konstruerade variabler föreligger cirka 4 veckor efter avslutad datainsamling. Publicering av resultaten sker cirka 9 månader efter avslutad datainsamling.

3.2 Frekvens

Undersökningen står inskriven i Brås instruktion och ska genomföras minst vart tredje år. Undersökningen har dock genomförts vart annat år sedan 2015.

3.3 Punktlighet

Resultaten från SUB 2021 publiceras i två delar:

- Huvudrapporten för SUB 2021, med resultat från samtliga frågeområden, publiceras den 27 oktober 2022.
- Även den tekniska rapporten för SUB 2021 publiceras den 27 oktober 2022.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Brå publicerar resultaten från SUB 2021 så snart som möjligt efter att undersökningen genomförts. Huvudrapporten, som belyser resultaten från samtliga frågeområden i undersökningen, ges ut minst vart tredje år. I anslutning till huvudrapporten publiceras även den tekniska rapporten, med fokus på undersökningens genomförande och kvalitet. Samtliga resultat som Brå publicerar från undersökningen presenteras på Brås webbplats¹¹, där de också kan laddas ned i pdf-format.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

¹¹ www.bra.se

Materialet från SUB är tillgängligt för forskning och beställning av specialanpassad statistik, från det datum då resultaten för respektive år publicerats. Detta kan lämnas ut efter prövning i forskningsetisk nämnd och sekretessprövning.

4.3 Presentation

Den årliga rapporten för Skolundersökningen om brott innehåller presentation av resultaten i tabeller och diagram, tillsammans med tolkningar och metodrelaterade kommentarer.

Pressmeddelande skickas ut i samband med att statistiken publiceras.

På Brås webbplats (www.bra.se) presenteras statistik från SUB 2021 på statistiksidorna i pdf-format.

4.4 Dokumentation

Dokumentation om SUB 2021 finns i olika typer av arbetsmaterial och i den tekniska rapporten.

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Årets undersökning är fullt jämförbar med SUB 2015, SUB 2017 och SUB 2019.

Till följd av den omfattande metodförändring som genomfördes inför datainsamlingen 2015, görs inga jämförelser över tid med resultat från åren före 2015 (läs mer om detta i Brå 2016a).

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförbarheten i resultat mellan redovisningsgrupperna bedöms vara mycket god.

5.3 Sam användbarhet i övrigt

Nedan beskrivs andra undersökningar som i viss mån undersöker liknande frågor som de som ingår i Skolundersökningen om brott.

Det är viktigt att ha i åtanke att frågeundersökningarna har genomförts på olika sätt och med olika periodicitet, vänder sig till olika populationer samt ställer frågor på olika sätt. Det är därför inte relevant att jämföra nivåer mellan undersökningarna, utan endast att studera hur utvecklingen sett ut över tid, för att undersöka om samma tendenser framkommer i de olika undersökningarna.

Undersökningen om skolelevers drogvanor

Undersökningen om skolelevers drogvanor, av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), omfattar elever i årskurs 9 och gymnasieelever i årskurs 2. Undersökningen har genomförts sedan 1971, men CAN har haft ansvaret för den sedan 1986. Syftet är i första hand att belysa utvecklingen av drogvanor och har därför ett betydligt mer omfattande frågebatteri om användandet av droger, alkohol och tobak än vad som finns i Skolundersökningen om brott.

Datainsamlingen genomförs genom att elever i ett riksrepresentativt skolorval får besvara enkäter anonymt i klassrummet. Urvalsförfarandet är detsamma som i SUB, med en webbenkät till rektorer i utvalda skolor i steg ett, innan man i steg 2 drar ett urval, bestående av en klass per skola. Även i CAN:s undersökning är det Statistiska centralbyrån (SCB) som hanterar datainsamlingen.

Ett par frågor om drog- och alkoholvanor är snarlika de som ställs i Skolundersökningen om brott, varför vissa jämförelser är möjliga att göra, eftersom populationen i de båda undersökningarna är densamma. Däremot kan svarsalternativen variera. CAN ställer också andra frågor som också inkluderas i SUB, exempelvis om eleven varit utsatt för misshandel eller om eleven har skolkat från skolan.

Stockholmsenkäten

Undersökningen Stockholmsenkäten genomförs av Stockholms stad vart annat år, och vänder sig till elever i årskurs 9 och gymnasieelever i årskurs 2 i hela Stockholms län. Undersökningen har funnits sedan 1970-talet, och det huvudsakliga syftet är att kartlägga och följa hur ungdomars levnadsvillkor utvecklas över tid.

Stockholmsenkäten baseras på svar från nästintill samtliga kommunala skolor i Stockholms län, som dessutom är ålagda att delta i undersökningen. Friskolor deltar frivilligt. Enkäten besvaras på lektionstid i klassrummet, under översyn av ansvarig lärare eller annan skolpersonal.

Stockholmsenkäten inkluderar frågor om användande av tobak, alkohol och narkotika, om delaktighet i brott och utsatthet för brott, om otrygghet samt om psykisk ohälsa. Flertalet frågor är desamma som i Skolundersökningen om brott, med samma referensperiod och snarlika svarsalternativ. Däremot skiljer sig populationen åt, eftersom Stockholmsenkäten enbart vänder sig till skolor i Stockholms län.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Ej relevant.

Allmänna uppgifter

- **Klassificeringen Sveriges officiella statistik**
 - SUB 2021 ingår, likt SUB 2019, i Sveriges officiella statistik. I huvudrapporten publiceras dock även motsvarande statistik från tidigare undersökningsomgångar (SUB 2015 och SUB 2017) även om dessa inte är officiell statistik. Resultaten från de tidigare mättillfällena är dock producerade utifrån samma kvalitetskrav.
 - För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet; se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken och Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.
- **Sekretess och personuppgiftsbehandling**
 - I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
 - Vid behandling av personuppgifter gäller reglerna i EU:s dataskyddsförordning (GDPR) 12, i den ursprungliga lydelsen, och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.
 - Inom statistikområdet finns också särskilda regler i lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.
- **Bevarande och gallring**

¹² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

- SUB genomförs av SCB, som ansvarar för arkivering och gallring av material som har framställts av SCB med anledning av uppdraget och som är allmänna handlingar. Enligt 19 § lagen (2001:99) om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. SCB gallrar personuppgifter tre månader efter uppdragets slutförande. Övrigt undersökningsspecifikt material gallras 24 månader efter att datamaterialet levererats till Brå. De fysiska postenkäterna gallras av SCB efter sex månader. SCB levererar inskannade bilder av samtliga postenkäter till Brå, som sedan gallrar dessa efter ett år.
- **Uppgiftsskyldighet**
 - Uppgiftsskyldighet till denna statistik föreligger inte.
- **EU-reglering och internationell rapportering**
 - Ingen EU-reglering berör SUB.
- **F Historik**
 - Skolundersökningen om brott har genomförts sedan 1995. Undersökningen initierades vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet (Ring 1999), och har sedan 1999 genomförts på Brå. Sedan 2016 är det inskrivet i Brås instruktion att undersökningen ska göras minst vart tredje år, och från och med 2020 ingår SUB i den officiella statistiken. Denna rapport beskriver hur den senaste undersökningen (SUB 2021) genomförts. För jämförelser med tidigare års undersökningar hänvisas till respektive års tekniska rapport.

- **Kontaktuppgifter**

Statistikansvarig myndighet	Brottsförebyggande rådet (Brå)
Kontaktinformation	Sofia Axell
E-post	sofia.axell@bra.se
Telefon	08-527 58 528

I denna rapport redogörs utförligt för de tekniska aspekterna av Skolundersökningen om brott (SUB). I rapporten redogörs för frågeformulärets uppbyggnad, undersökningens genomförande och möjliga felkällor, liksom vad som gjorts för att minimera effekterna av eventuella felkällor.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, info@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1071